

z dnia 29 grudnia 2016r.

w sprawie: uchwalenia Gminnego Programu Przeciwdziałania Przemocy w Rodzinie oraz Ochrony Ofiar przemocy w Rodzinie na lata 2017 – 2021

Na podstawie art. 18 ust. 1 i 2 pkt 15 ustawy z dnia 8 marca 1990r. o samorządzie gminnym (t.j. Dz.U. z 2016r. poz. 446 : zm. Dz.U. z 2016r. poz. 1579), w związku z art. 6 ust.2 pkt 1 ustawy z dnia 29 lipca 2005r. o przeciwdziałaniu przemocy w rodzinie (t.j. Dz.U. z 2015r. poz. 1390)

Rada Gminy Trzcínica uchwala, co następuje:

§ 1

Uchwala się Gminny Program Przeciwdziałania Przemocy w Rodzinie oraz Ochrony Ofiar Przemocy w Rodzinie na lata 2017 – 2021 w brzmieniu załącznika do uchwały.

§ 2

Wykonanie uchwały powierza się Wójtowi Gminy Trzcínica.

§ 3

Uchwała podlega ogłoszeniu na tablicy ogłoszeń w Urzędzie Gminy Trzcínica i Biuletynie Informacji Publicznej.

§ 4

Uchwała wchodzi w życie z dniem podjęcia.

PRZEWODNICZĄCY
RADY GMINY
mgr Zdzisław...

Załącznik
do Uchwały Nr XIX/152/2016
Rady Gminy Trzcinica
z dnia 29 grudnia 2016 r.

**GMINNY PROGRAM PRZECIWDZIAŁANIA PRZEMOCY
W RODZINIE
ORAZ OCHRONY OFIAR PRZEMOCY W RODZINIE
NA LATA 2017 -2021**

TRZCINICA 2016

Spis treści

- I. WSTĘP**
- II. INFORMACJE OGÓLNE**
- III. DIAGNOZA ZJAWISKA PRZEMOCY W RODZINIE W GMINIE TRZCINICA**
- IV. ANALIZA SWOT ZJAWISKA PRZEMOCY W RODZINIE**
- V. CEL GŁÓWNY PROGRAMU**
- VI. CELE SZCZEGÓLWE PROGRAMU**
- VII. ADRESACI PROGRAMU**
- VIII. REALIZACJA PROGRAMU**
- IX. PODMIOTY FUNKCJONUJACE NA TERENIE GMINY TRZCINICA**
- X. PROGNOZOWANE EFEKTY**
- XI. TERMIN REALIZACJI PROGRAMU**
- XII. ŹRÓDŁA FINANSOWANIA PROGRAMU**
- XIII. MONITORING I EWALUACJA**
- XIV. ZAKOŃCZENIE**

WSTĘP

Problem przemocy w rodzinie w Polsce

„Polacy deklarują, że najczęściej doświadczyli agresji w domu (9%) bądź na ulicy poza najbliższą okolicą (9%). Podobna liczba osób (8%) padła ofiarą przemocy nieopodal miejsca zamieszkania. Co dwudziesty ankietowany (5%) został zaatakowany w restauracji, kawiarni lub na dyskotecę, czterech na stu (4%) spotkał się z przemocą w pracy lub szkole, a trzech na sto (3%) w środkach komunikacji.”

„Kobiety dwukrotnie częściej niż mężczyźni deklarują, że były ofiarami przemocy w domu. Mężczyźni natomiast znacznie częściej doświadczyli przemocy poza domem.”(CBOS „Przemoc i konflikty w domu” Warszawa, czerwiec 2012 r.)

Zbadanie zjawiska przemocy jest dość trudne. Często ofiary agresji nie przyznają się do tego, co może być spowodowane, między innymi racjonalizacją, usprawiedliwieniem sprawców, obwinianiem siebie. Przemoc zarówno ta fizyczna jak i psychiczna, jest zjawiskiem dość powszechnym w polskiej społeczności, o czym świadczą wyniki CBOS cytowane wyżej. Niektórzy respondenci przemilczają zjawisko przemocy w rodzinie, gdyż stanowi ona temat wstydlivy, dlatego też uzyskiwane wyniki badania nie odzwierciedlają w pełni skali zjawiska. W celu minimalizowania tych efektów, w badaniu zastosowano pytania dotyczące znajomości przypadków przemocy domowej w najbliższym otoczeniu oraz własnej rodzinie, osobistych doświadczeń respondentów z przemocą w rodzinie – jako ofiar oraz sprawców.

Podstawę prawną działań związanych z przeciwdziałaniem przemocy w rodzinie stanowią:

- a) ustawa z dnia 29 lipca 2005r. o przeciwdziałaniu przemocy w rodzinie (t.j. Dz.U. z 2015r. poz. 1390)
- b) ustawa z dnia 26 października 1982r. o wychowaniu w trzeźwości i przeciwdziałaniu alkoholizmowi(t.j. Dz.U. z 2016 r. poz. 487)
- c) ustawa z dnia 12 marca 2004r. o pomocy społecznej (Dz.U.z 2016 r. poz. 930 ze zm.)
- d) Krajowy Program Przeciwdziałania Przemocy w Rodzinie.

I. INFORMACJE OGÓLNE

Mówiąc o przemocy należy pamiętać, iż jest ona zjawiskiem, które występuje powszechnie w naszym społeczeństwie, jest ona obecna w codziennym życiu, zakładzie pracy, szkole, środkach masowego przekazu i w rodzinie. Przemoc doznawana w rodzinie rodzi konsekwencje niezmiernie głębokie i szkodliwe. Daje o sobie znać w postaci zaburzeń emocjonalnych w najbliższej lub dalszej perspektywie czasowej. Najbardziej jednak niepokojące jest to, że przemoc rodzi przemoc, tworząc w ten sposób swoista spiralę przemocy. Zjawisko przemocy w rodzinie definiowane jest przez art. 2 ustawy z dnia 29 lipca 2005r. o przeciwdziałaniu przemocy w rodzinie. Mówi on, że przemoc w rodzinie to: „jednorazowe albo powtarzające się umyślne działanie lub zaniechanie naruszające dobra lub prawa osobiste członka rodziny lub innej osoby wspólnie zamieszkującej lub gospodarującej, w szczególności narażające te osoby na niebezpieczeństwo utraty życia, zdrowia, naruszające ich godność, nietykalność cielesną, wolność, w tym seksualną, powodujące szkody na ich zdrowiu fizycznym i psychicznym, a także wywołujące cierpienia i krzywdy moralne u osób dotkniętych przemocą”.

II. DIAGNOZA ZJAWISKA PRZEMOCY W RODZINIE W GMINIE TRZCINICA

Grupa badawcza

W badaniu wzięło udział 30 mieszkańców Gminy Trzcinica, w tym 29 kobiet i 1 mężczyzna. Ankieta została przeprowadzona podczas wykładu zorganizowanego dla mieszkańców naszej gminy w ramach projektu „W rodzinie moc – NIE PRZEMOC!”. Wykład dotyczył zjawiska przemocy w rodzinie i skutków przeciwdziałania przemocy. Większość ankietowanych to osoby korzystające z pomocy społecznej. Średnia wieku respondentów wynosiła 39 lat.

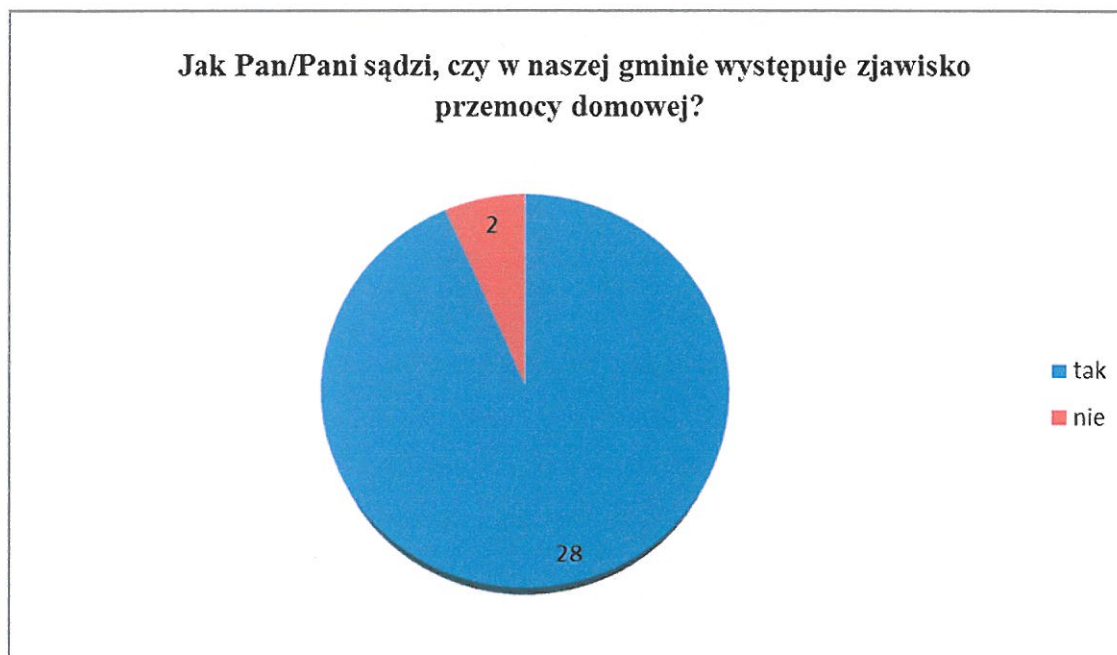
Cel badania

Kwestionariusz ankiety przeprowadzony wśród 30 osób w Gminie Trzcinica miał na celu zbadanie zjawiska przemocy w rodzinie w środowisku lokalnym. Odwoaliśmy się do takich obszarów jak:

- problem przemocy w rodzinie w opinii dorosłych mieszkańców,
- wybrane przekonania mieszkańców na temat przemocy w rodzinie,
- przemoc w rodzinie dotycząca dzieci,
- wiedza na temat możliwości uzyskania pomocy oraz reagowania na przemoc w rodzinie.

Celem „Raportu – diagnoza zjawiska przemocy w rodzinie” było pokazanie obrazu zjawiska przemocy w świetle danych uzyskanych z instytucji działających na naszym terenie takich jak: Policji, Zespołu Interdyscyplinarnego ds. Przeciwdziałania Przemocy w Gminie Trzcinica, Gminnej Komisji Profilaktyki i Rozwiązywania Problemów Alkoholowych i Narkomanii oraz z Zespołu Szkół w Trzcinicy i Zespołu Szkół w Laskach.

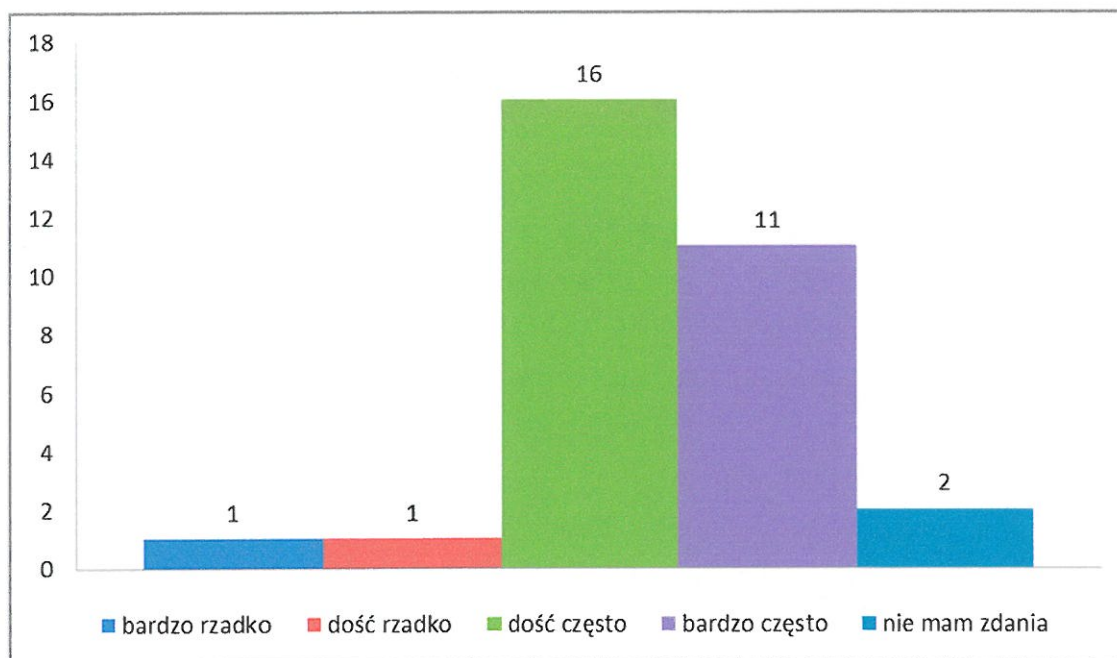
Problem przemocy w rodzinie w opinii dorosłych mieszkańców.

Źródło: badania własne (2014)

W naszym badaniu interesowało nas przede wszystkim zbadanie znajomości i skali zjawiska przemocy w rodzinie w gminie Trzcinica. Na początku zapytaliśmy naszych ankietowanych o występowanie zjawiska przemocy w naszej gminie. Jak widać 28 respondentów uważa, że w naszej gminie występuje zjawisko przemocy domowej. Tylko 2 badanych jest przeciwnego zdania.

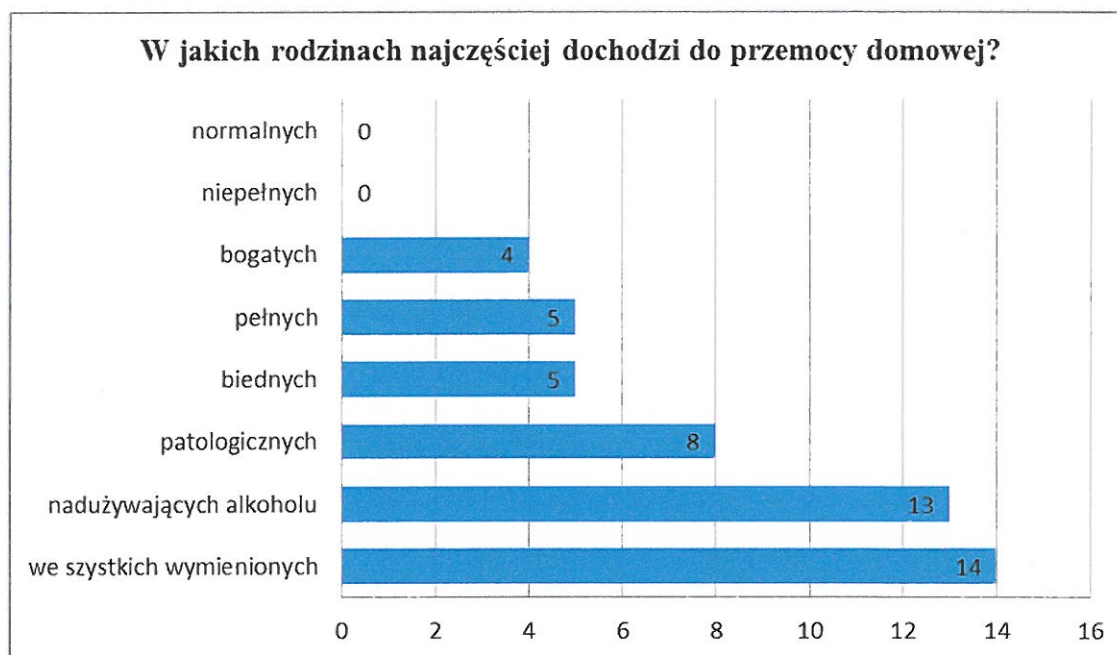
Jak Pan/Pani sądzi, czy przemoc w rodzinie to zjawisko często spotykane?

Źródło: badania własne (2014)

*wyniki nie sumują się, ponieważ badani wybrali więcej niż 1 odpowiedź.

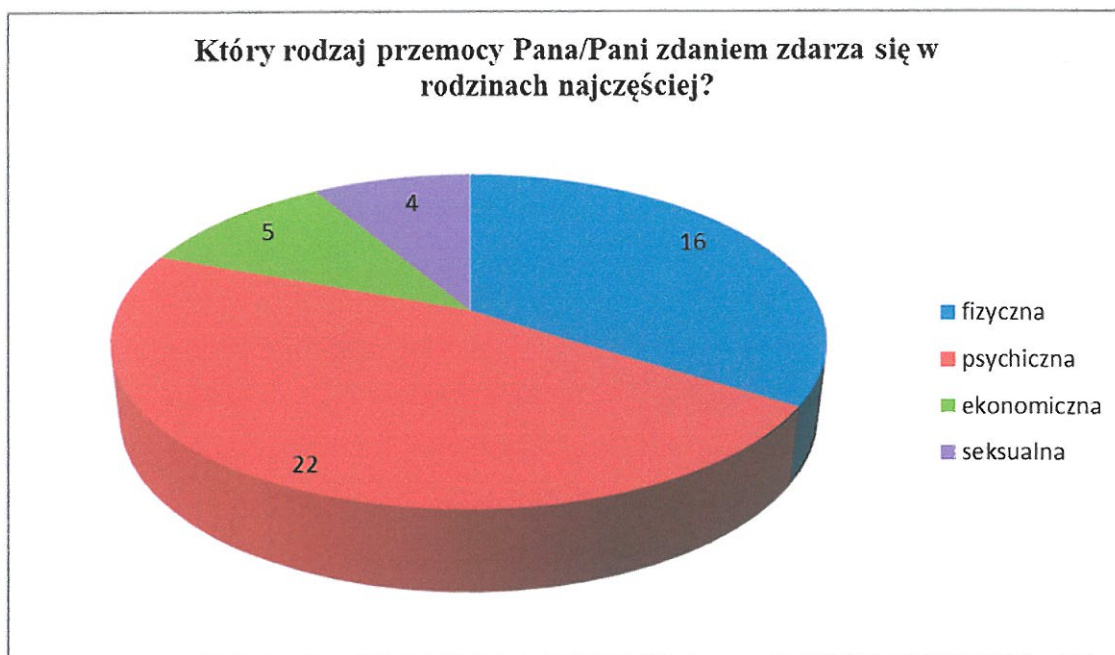
Wyniki ankiety pokazały, że zdecydowana większość ankietowanych uważa, że przemoc w rodzinie to zjawisko często spotykane. Aż 16 osób uważa, że przemoc w rodzinie występuje dość często, 11 osób jest zdania, że bardzo często. Tylko 2 osoby nie miały swojego zdania, a 2 osoby zadeklarowały, że przemoc w rodzinie to zjawisko bardzo lub dość rzadko spotykane.

Źródło: badania własne (2014)

*wyniki nie sumują się, ponieważ badani wybrali więcej niż 1 odpowiedź.

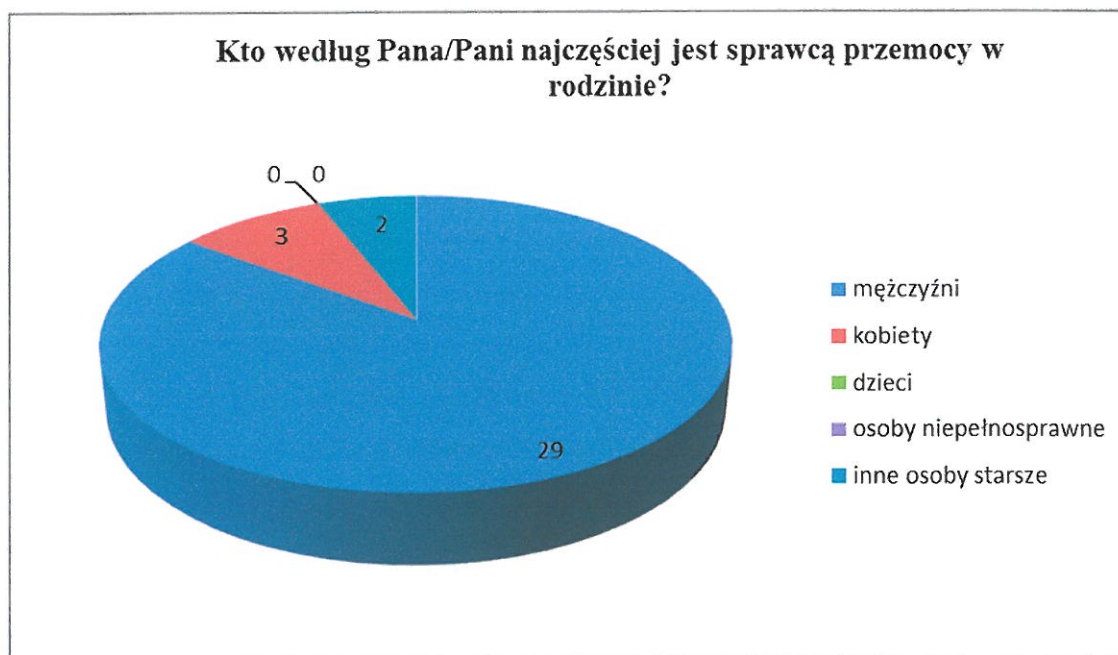
Z opinii badanych wynika, że do przemocy najczęściej dochodzi we wszystkich wyżej wymienionych rodzinach – takiej odpowiedzi udzieliło aż 14 osób. Niemalże połowa ankietowanych tj. 13 osób uważa, że do przemocy najczęściej dochodzi w rodzinach nadużywających alkoholu, 8 osób twierdzi, że przemoc dotyczy rodzin patologicznych. Po 5 osób wskazało na rodziny biedne i pełne. 4 badanych twierdzi, że przemoc występuje również w rodzinach bogatych. Bez odpowiedzi zostały rodziny niepełne i normalne.

Źródło: badania własne (2014)

*wyniki nie sumują się, ponieważ badani wybrali więcej niż 1 odpowiedź.

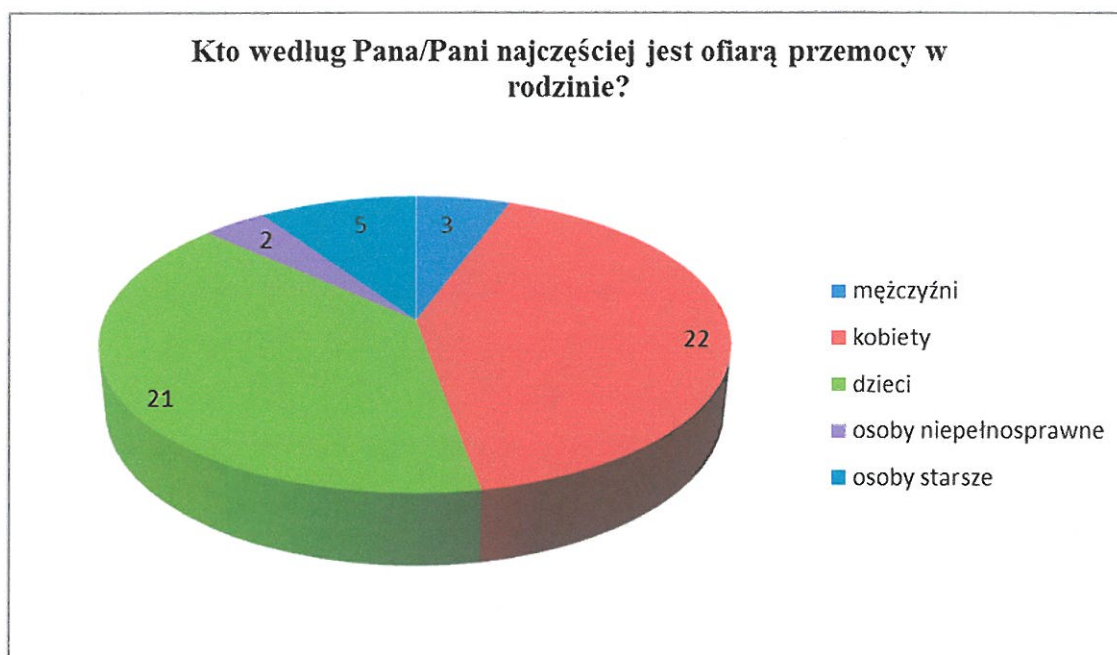
Z analizy powyższego wykresu wynika, że znaczna większość ankietowanych tj. 22 osoby uważają, że w rodzinach najczęściej dochodzi do przemocy psychicznej. Ponad połowa ankietowanych tj. 16 osób wskazuje na przemoc fizyczną. 5 osób pokazuje, że w rodzinach zdarza się także przemoc ekonomiczna, a 4 osoby wskazują na przemoc seksualną.

Źródło: badania własne (2014)

* wyniki nie sumują się, ponieważ badani wybrali więcej niż 1 odpowiedź.

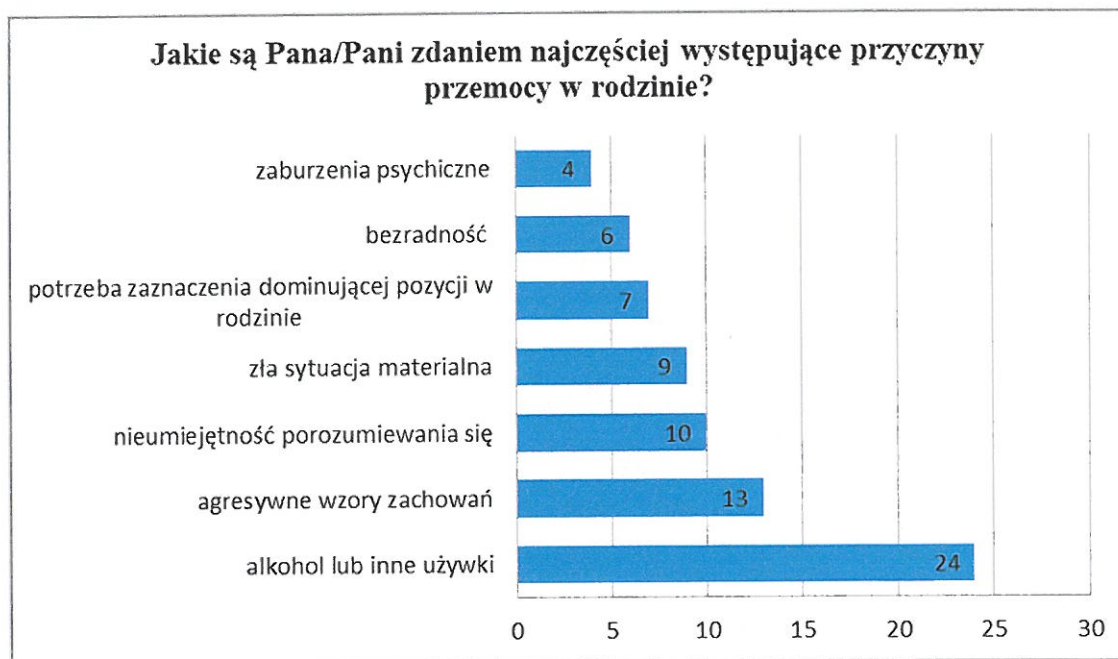
Z pośród 30 badanych osób prawie wszystkie tj. 29 osoby wskazały, że sprawcą przemocy w rodzinie są mężczyźni. 3 osoby wskazały na kobiety, a 2 ankietowanych odpowiedziało, że sprawca przemocy w rodzinie są inne osoby starsze. Według ankietowanych dzieci i osoby niepełnosprawne nie są sprawcami przemocy.

źródło: badania własne (2014)

* wyniki nie sumują się, ponieważ badani wybrali więcej niż 1 odpowiedź.

Zdaniem naszych ankietowanych ofiarą przemocy w rodzinie najczęściej są kobiety – 22 osoby i dzieci – 21 osób. Na trzecim miejscu ankietowani wskazali na osoby starsze – 5 osób. Ofiarami przemocy są także osoby starsze – 3 odpowiedzi oraz mężczyźni – 2 odpowiedzi.

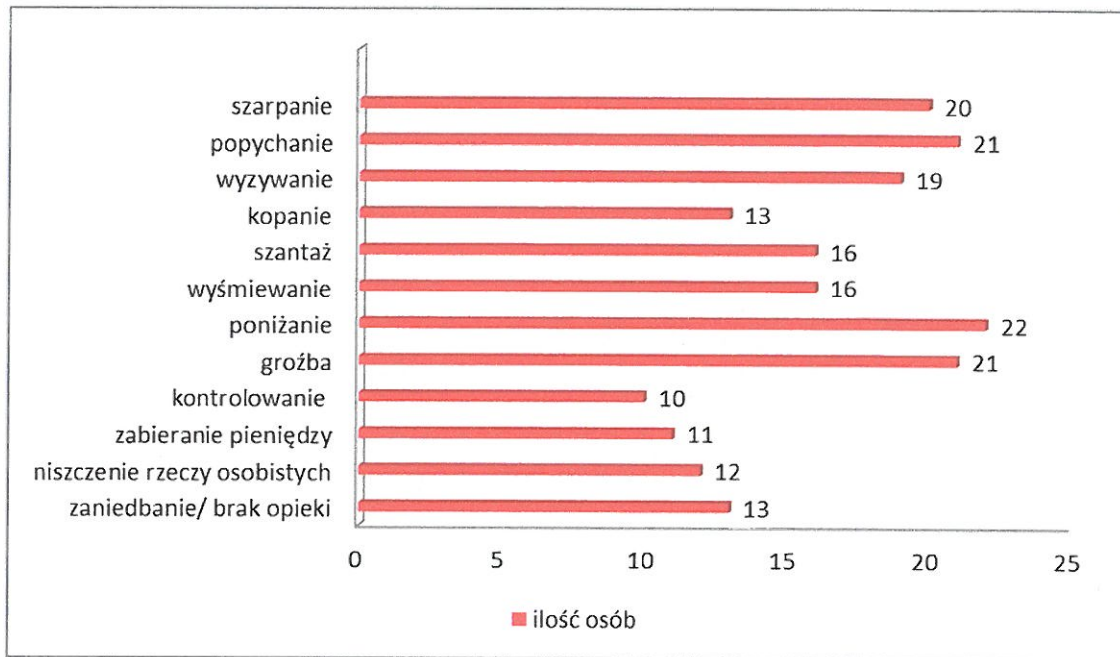

źródło: badania własne (2014)

* wyniki nie sumują się, ponieważ badani wybrali więcej niż 1 odpowiedź.

Z opinii badanych wynika, że najczęściej występujące przyczyny przemocy w rodzinie to: alkohol i inne używki – 24 osoby i agresywne wzory zachowań – 13 osób. Na kolejnych miejscach ukłasyfikowały się: nieumiejętność porozumiewania się – 10 osób; zła sytuacja materialna – 9 osób; potrzeba zaznaczenia dominującej pozycji w rodzinie – 7 osób; bezzadność – 6 osób; zaburzenia psychiczne – 4 osoby.

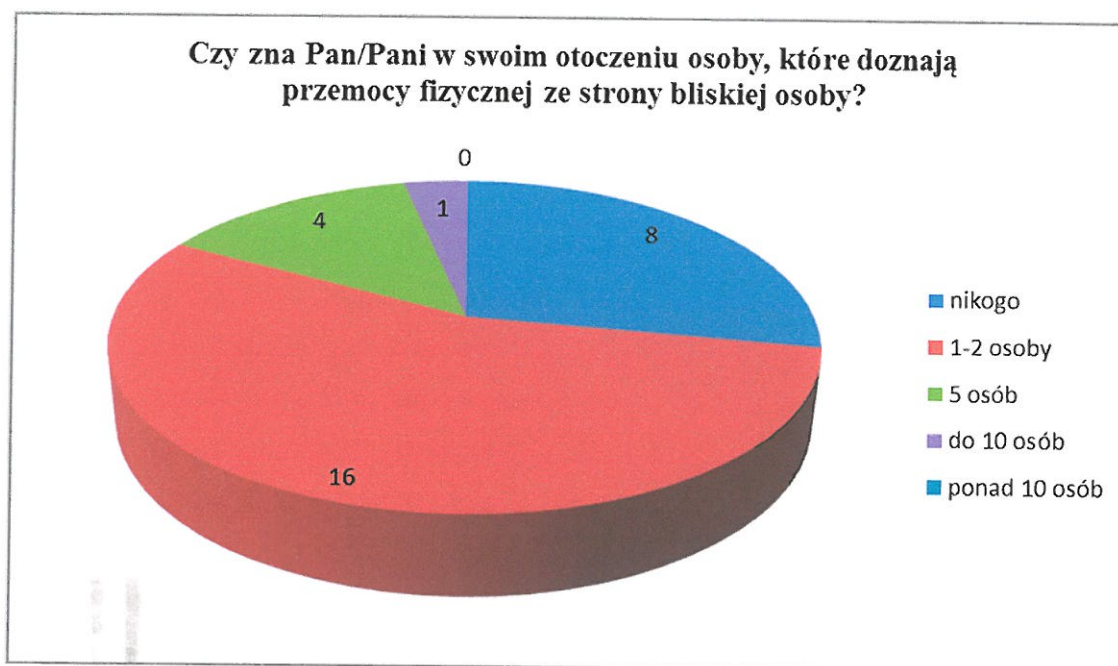
Które z poniższych zjawisk uważa Pan/Pani za formę przemocy?

źródło: badania własne (2014)

* wyniki nie sumują się, ponieważ badani wybrali więcej niż 1 odpowiedź.

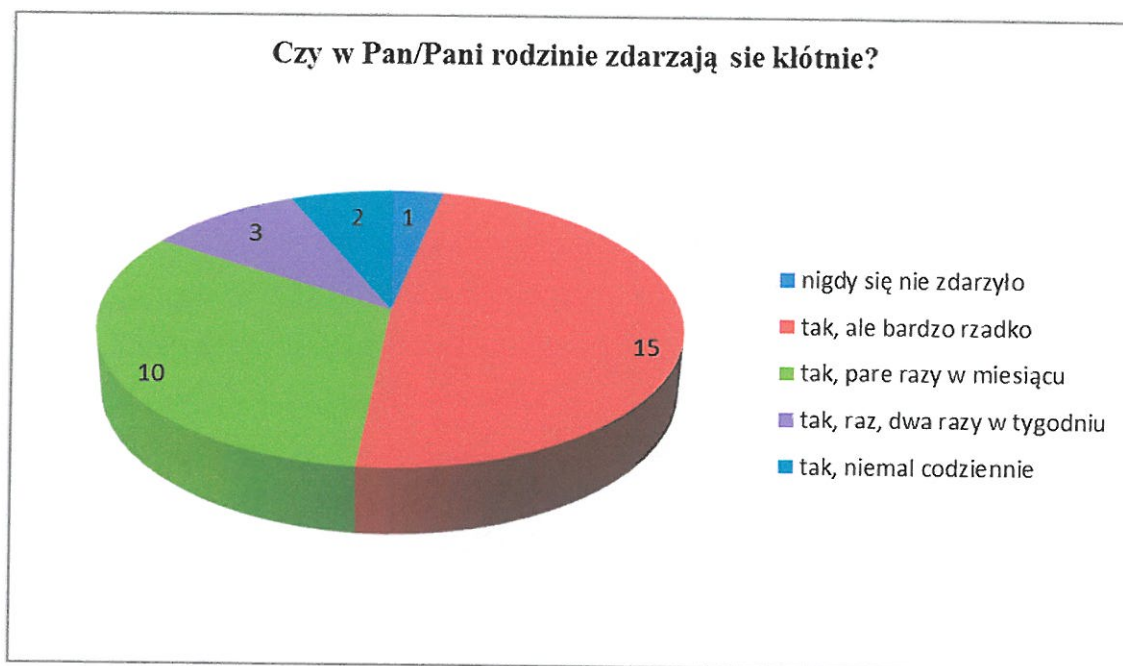
Sprawdzając świadomość respondentów o formach, jaką mogą przyjmować zachowania przemocowe, zadano następujące pytanie: *Które z poniższych zjawisk uważasz za przejaw przemocy?*. Każdy badany mógł zaznaczyć kilka odpowiedzi. Większa połowa ankietowanych za przejaw przemocy uważa: poniżanie – 22 osoby; popychanie – 21 osób; groźby – 21 osób; wyzywanie – 19 osób oraz szantaż – 16 osób i wyśmiewanie – 16 osób. W dalszej kolejności mniejsza połowa badanych za przejaw przemocy uważa: zaniedbywanie i brak opieki – 13 osób; kopanie – 13 osób; niszczenie rzeczy osobistych – 12 osób; zabieranie pieniędzy – 11 osób i kontrolowanie – 10 osób.

źródło: badania własne (2014)

*wyniki nie sumują się, ponieważ nie wszyscy badani udzielili odpowiedzi.

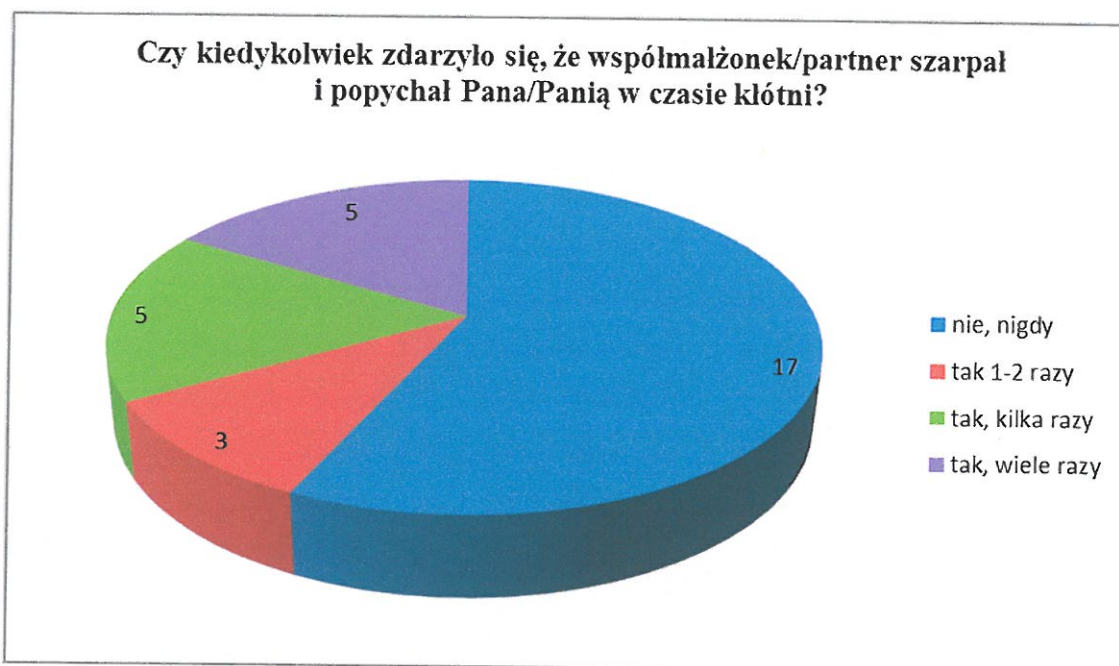
Powyższy wykres pokazuje, że ponad połowa badanych tj. 16 osób zna w swoim otoczeniu od 1-2 osób, które doznają przemocy fizycznej ze strony bliskiej osoby. 8 ankietowanych nie zna nikogo w najbliższym otoczeniu, które doznają przemocy fizycznej ze strony najbliższych osób. Stosunkowo nieduża liczba badanych tj. 4 osoby przyznają, że znają powyżej 5 takich osób. Jedna osoba wśród badanych przyznaje, że zna w swoim otoczeniu do 10 osób doznających przemocy.

źródło: badania własne (2014)

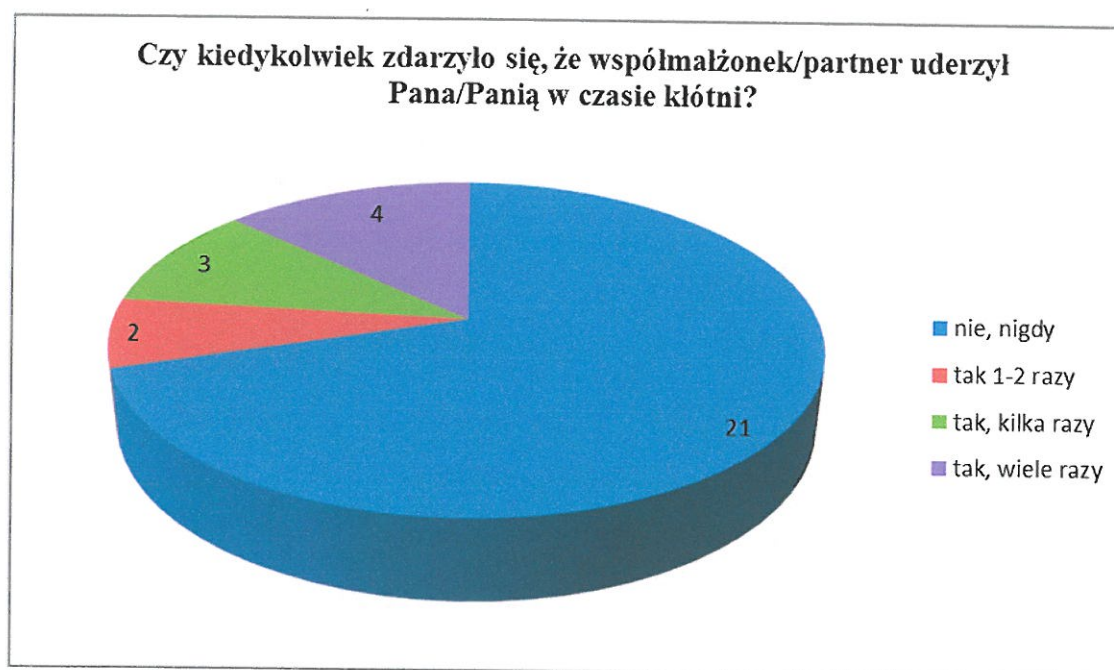
*wyniki nie sumują się, ponieważ badani wybrali więcej niż 1 odpowiedź.

Połowa ankietowanych uważa, że w ich rodzinach zdarzają się kłótnie, ale występują bardzo rzadko. 1/3 badanych przyznaje, że w ich rodzinach kłótnie zdarzają się kilka razy w miesiącu. 3 osoby badane pokazują, że w ich rodzinach bardzo często dochodzi do kłótni bo aż raz lub dwa razy w tygodniu. Niestety w 2 badanych rodzinach do kłótni dochodzi niemal codziennie. Tylko 1 osoba ankietowana twierdzi, że w rodzinie nie zdarzają się kłótnie.

źródło: badania własne (2014)

W czasie kłótni ponad połowa badanych tj. 17 osób uważa, że nie ma miejsca przemoc polegająca na popychaniu i szarpaniu. 5 osób badanych deklaruje, że było popychanie i szarpanie przez współmałżonka kilka razy, a kolejne 5 osób pokazuje, że takie sytuacje miały miejsce wiele razy. Tylko 3 osoby wśród badanych twierdzą, że w/w zachowania miały miejsce w ich życiu tylko raz lub dwa razy.

źródło: badania własne (2014)

W badaniu mieszkańców Gminy Trzcinica zdecydowana większość respondentów (21 osób) deklaruje, że nigdy w czasie kłótni nie została uderzona przez współmałżonka lub partnera. 4 respondentów przyznało się, że zdarzyło się im to wiele razy, a 3 ankietowanych uważa, że taka sytuacja miała miejsce kilka razy. Tylko 2 osoby deklarują, że przydarzyło się im to raz lub dwa razy w życiu.

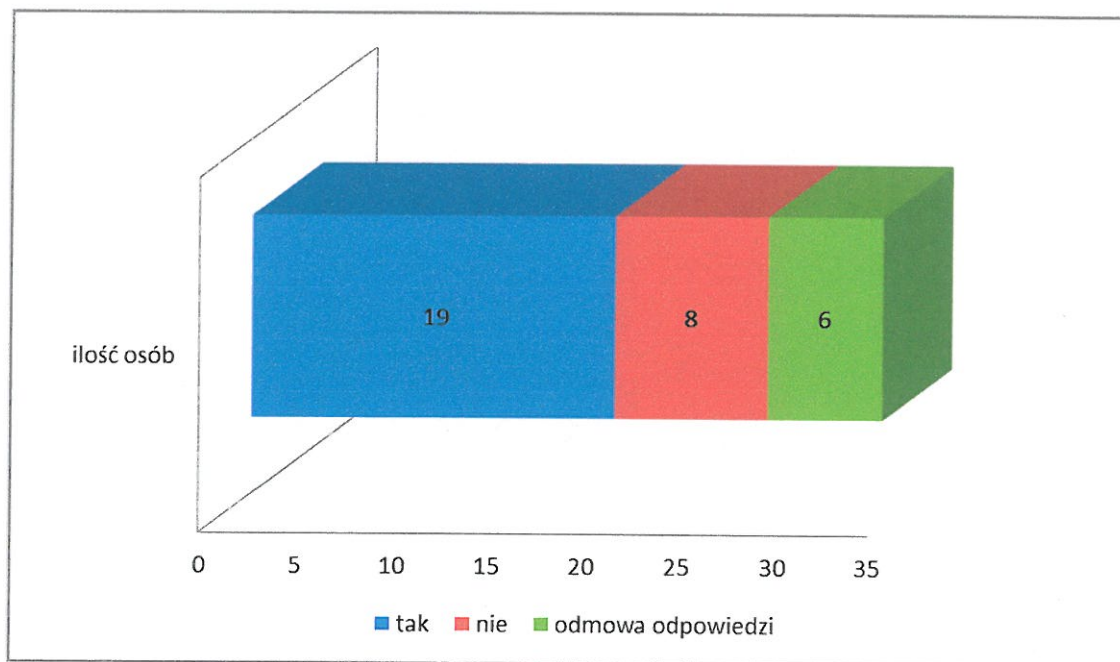

źródło: badania własne (2014)

*wyniki nie sumują się, ponieważ nie wszyscy badani udzielili odpowiedzi.

Dwie trzecie respondentów deklaruje, że nie zdarzyło się im, by uderzył ich ktoś inny z rodziny tzn. dorosły syn lub córka. 5 osób zaznaczyło odpowiedź, że nie ma dzieci, a tylko 1 osoba twierdzi, że takie zdarzenie miało miejsce raz, dwa razy.

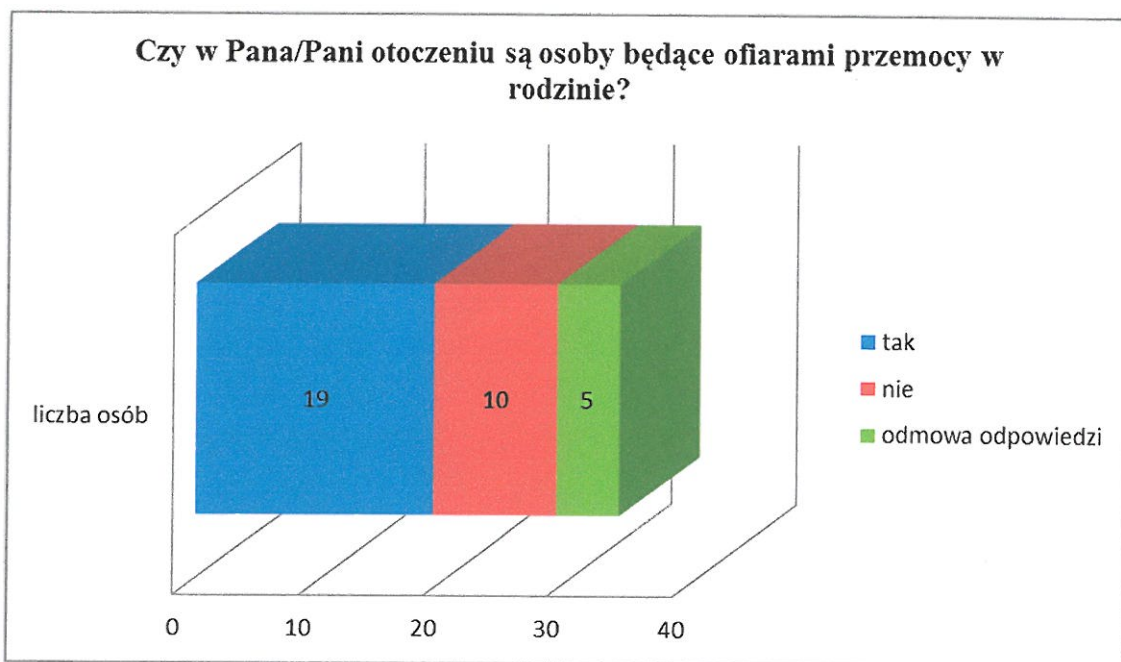
Czy był/a Pan/Pani kiedyś świadkiem domowej przemocy?

źródło: badania własne (2014)

*wyniki nie sumują się, ponieważ badani wybrali więcej niż 1 odpowiedź.

Wyniki badań pokazują, że prawie dwie trzecie ankietowanych tj. 19 osób było kiedyś świadkiem przemocy domowej. 8 ankietowanych przyznaje, że nie miało do czynienia z przemocą, a 6 osób badanych odmawia odpowiedzi.

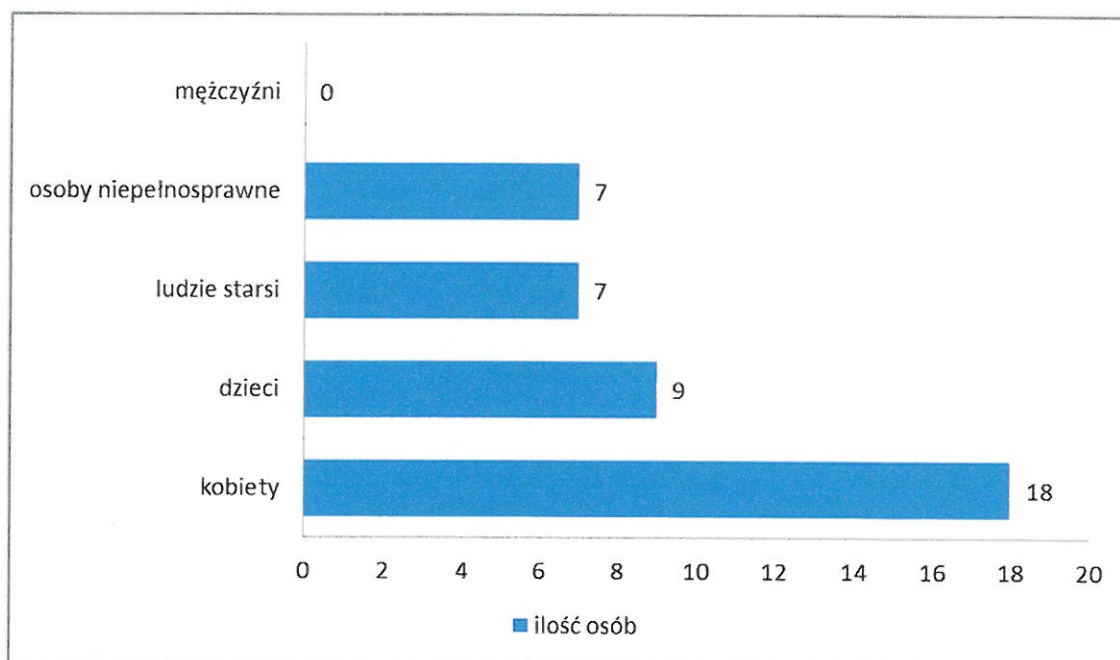

źródło: badania własne (2014)

*wyniki nie sumują się, ponieważ badani wybrali więcej niż 1 odpowiedź.

Jak pokazują badania przeprowadzone w Gminie Trzcinica dotyczące przemocy prawie dwie trzecie ankietowanych (19 osób) zna w swoim otoczeniu osoby będące ofiarami przemocy w rodzinie. Jedna trzecia badanych (10 osób) nie może wskazać ofiar domowej przemocy, a 5 ankietowanych odmawia na to pytanie odpowiedzi.

Jeśli tak, to proszę wymienić kategorie osób z Pana/Pani otoczenia, które są ofiarami przemocy w domu?

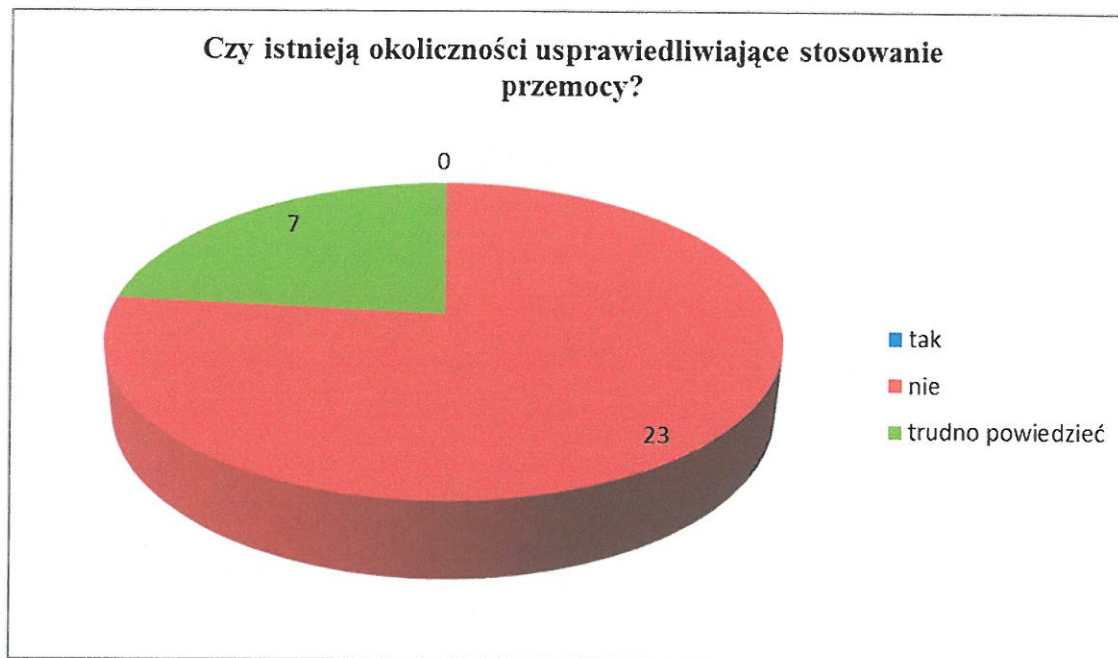

źródło: badania własne (2014)

*wyniki nie sumują się, ponieważ badani wybrali więcej niż 1 odpowiedź.

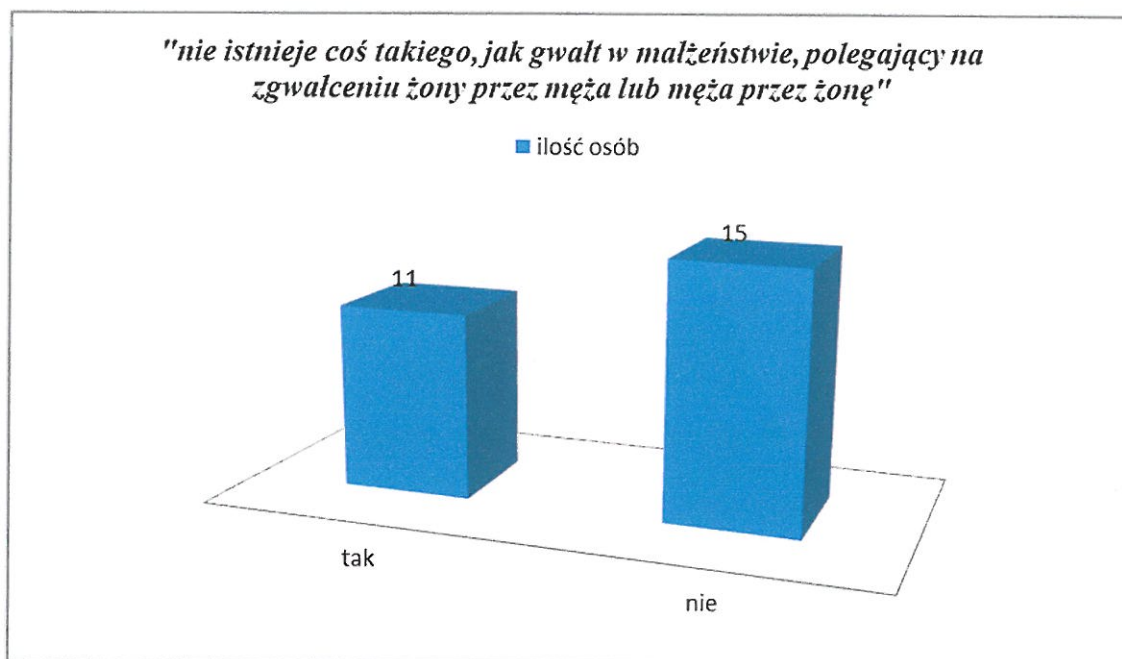
Powyższy wykres pokazuje, że ofiarami przemocy w rodzinie najczęściej są kobiety – takiej odpowiedzi udzieliło 18 badanych osób. Na drugim miejscu znalazły się dzieci (9 osób), a na trzecim miejscu ludzie starsi (7 osób) i osoby niepełnosprawne (7 osób).

Wybrane przekonania dorosłych mieszkańców na temat przemocy w rodzinie.

źródło: badania własne (2014)

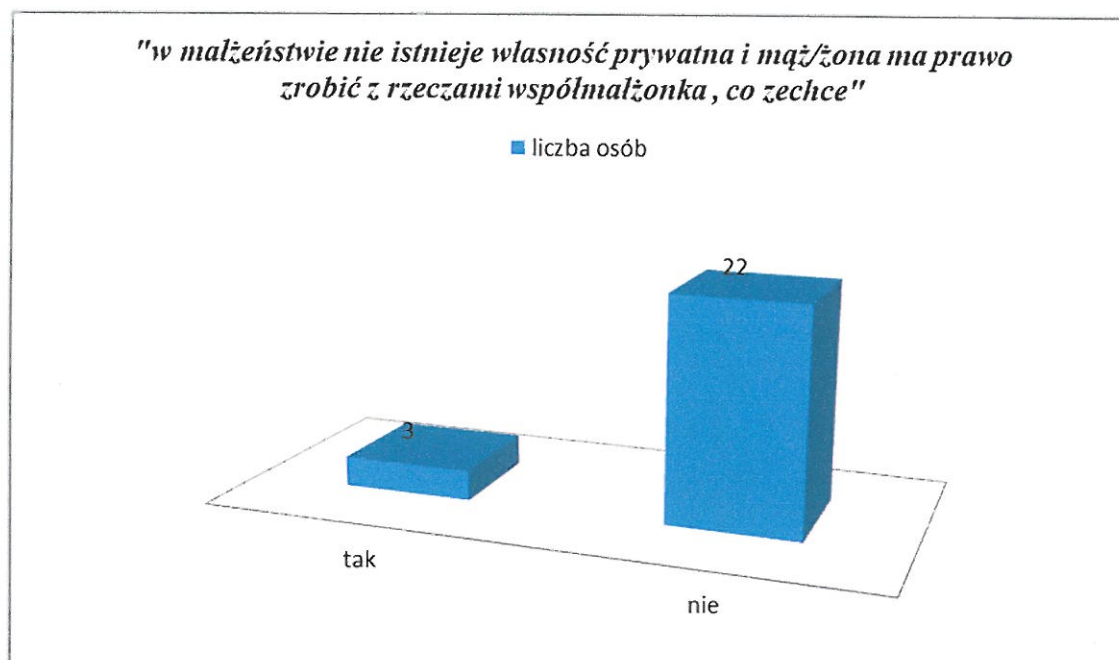
Interesowała nas również postawa badanych względem przemocy. Zapytaliśmy, czy istnieją jakieś specjalne okoliczności, warunki, które mogłyby usprawiedliwiać stosowanie przemocy. Zdecydowana większość badanych zaprzecza temu stwierdzeniu (23 osoby). 7 badanych osób nie ma na ten temat zdania, a co najważniejsze nikt z ankietowanych nie usprawiedliwia przemocy.

źródło: badania własne (2014)

*wyniki nie sumują się, ponieważ nie wszyscy badani udzielili odpowiedzi.

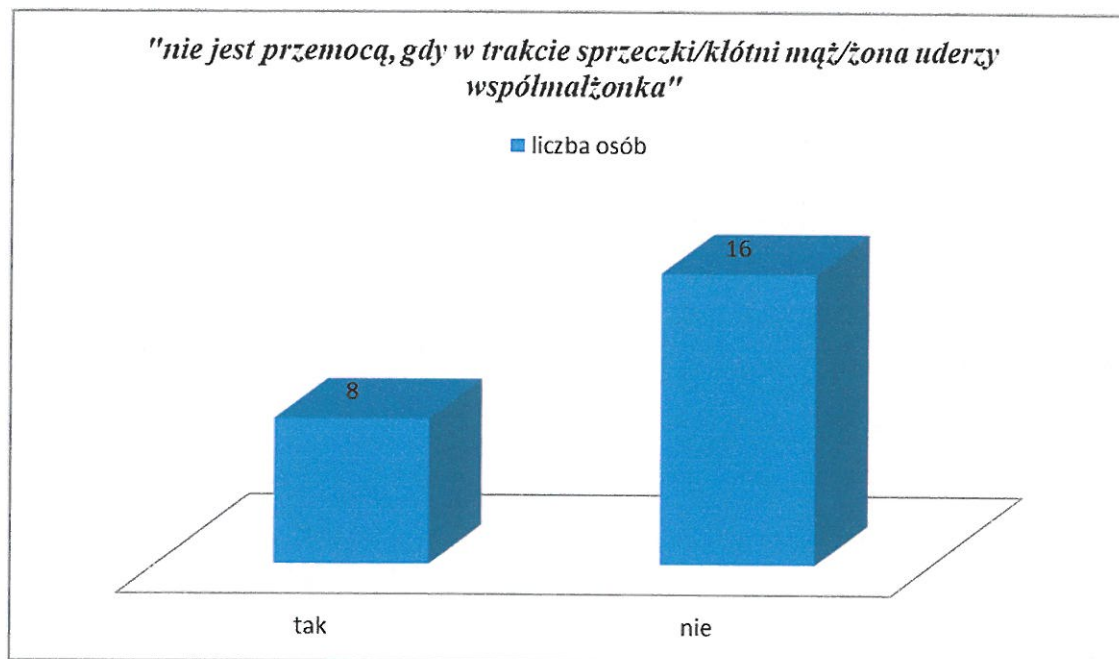
Powyższy wykres pokazuje, że połowa ankietowanych nie zgadza się z tym stwierdzeniem (15 osób). Nieco mniej (11 osób) zgodziło się z tym stwierdzeniem.

Źródło: badania własne (2014)

*wyniki nie sumują się, ponieważ nie wszyscy badani udzielili odpowiedzi.

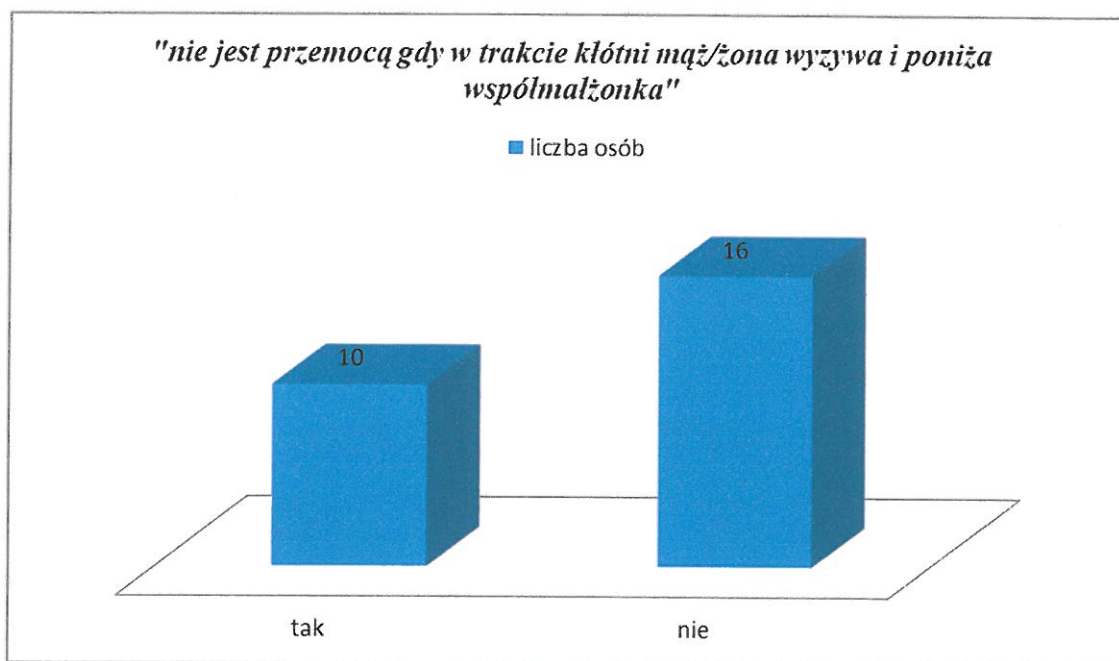
Większość badanych sprzeciwia się temu stwierdzeniu (22 osoby). Członkowie rodziny powinni szanować własność współmałżonka i nie mają prawa robić z tymi rzeczami, na co mają ochotę. 3 ankietowanych zgadza się z tym stwierdzeniem.

źródło: badania własne (2014)

*wyniki nie sumują się, ponieważ nie wszyscy badani udzielili odpowiedzi.

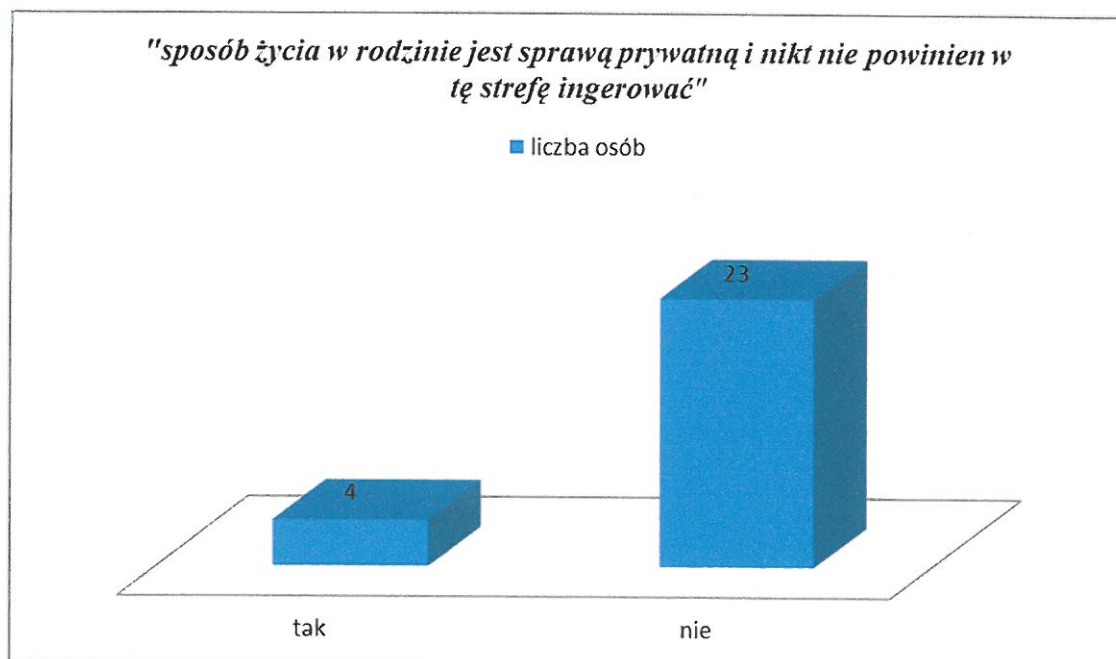
Nieco więcej niż połowa ankietowanych (16 osób) jest przekonana, że uderzenie partnera w czasie sprzeczki jest przemocą, a 8 ankietowanych jest przeciwnego zdania.

źródło: badania własne (2014)

*wyniki nie sumują się, ponieważ nie wszyscy badani udzielili odpowiedzi.

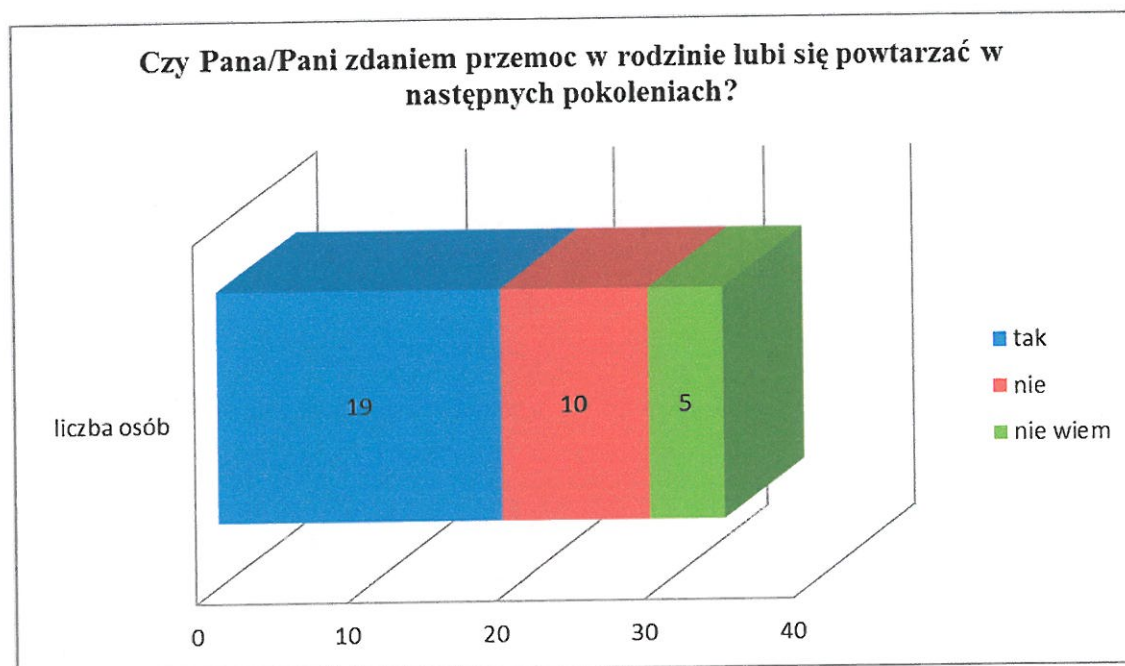
Jedna trzecia badanych (10 osób) uważa, że wyzwiska i poniżania współmałżonka nie można zaliczyć do przemocy. Ponad połowa jednak badanych (16 osób) sprzeciwia się temu stwierdzeniu.

źródło: badania własne (2014)

*wyniki nie sumują się, ponieważ nie wszyscy badani udzielili odpowiedzi.

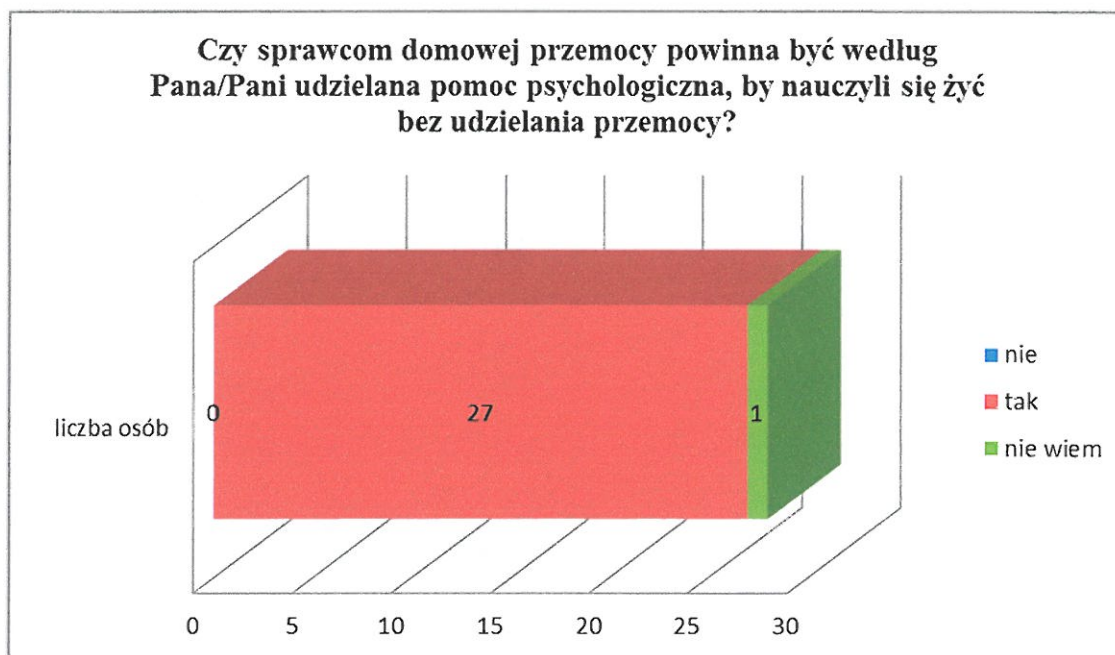
Znaczna większość badanych (23 osoby) jest przekonana, że osoby spoza rodziny powinny interweniować, gdy widzą, że dzieje się coś niedobrego w innej rodzinie. Wśród badanych 4 osoby twierdzą, że nie należy wtrącać się, jeśli ofiara przemocy sama o to nie poprosi.

źródło: badania własne (2014)

*wyniki nie sumują się, ponieważ badani wybrali więcej niż 1 odpowiedź.

Wyniki badań pokazują, że prawie dwie trzecie (19 osób) uważa, że przemoc w rodzinie lubi się powtarzać w następnych pokoleniach. Jedna trzecia ankietowanych (10 osób) temu zaprzecza, a 5 badanych osób nic na ten temat nie wie.

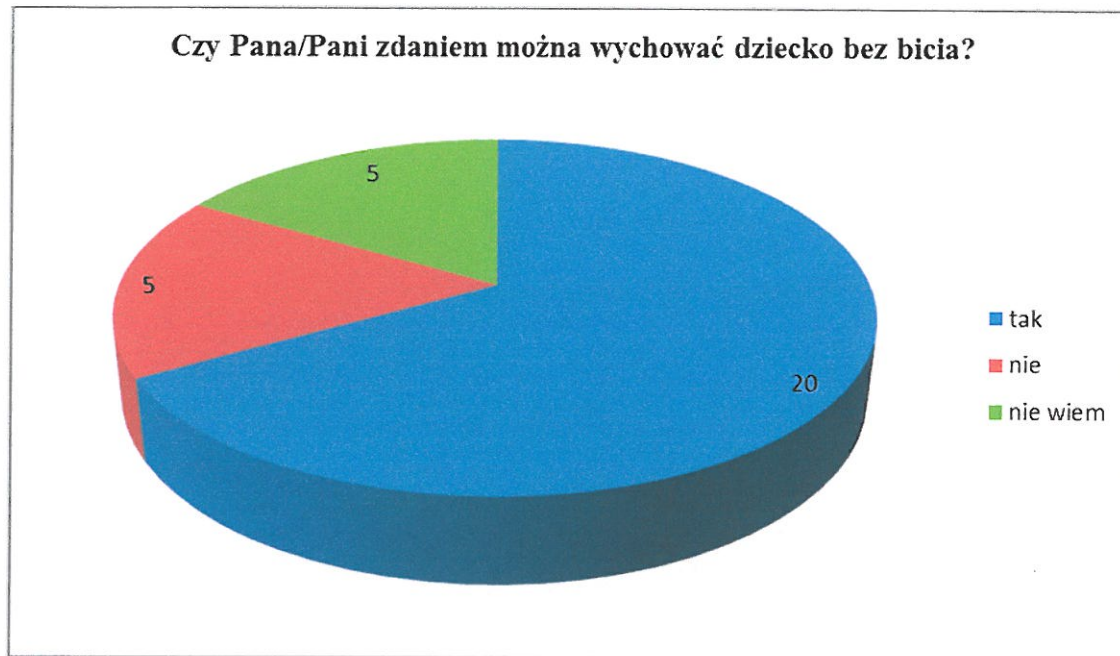

źródło: badania własne (2014)

*wyniki nie sumują się, ponieważ nie wszyscy badani udzielili odpowiedzi.

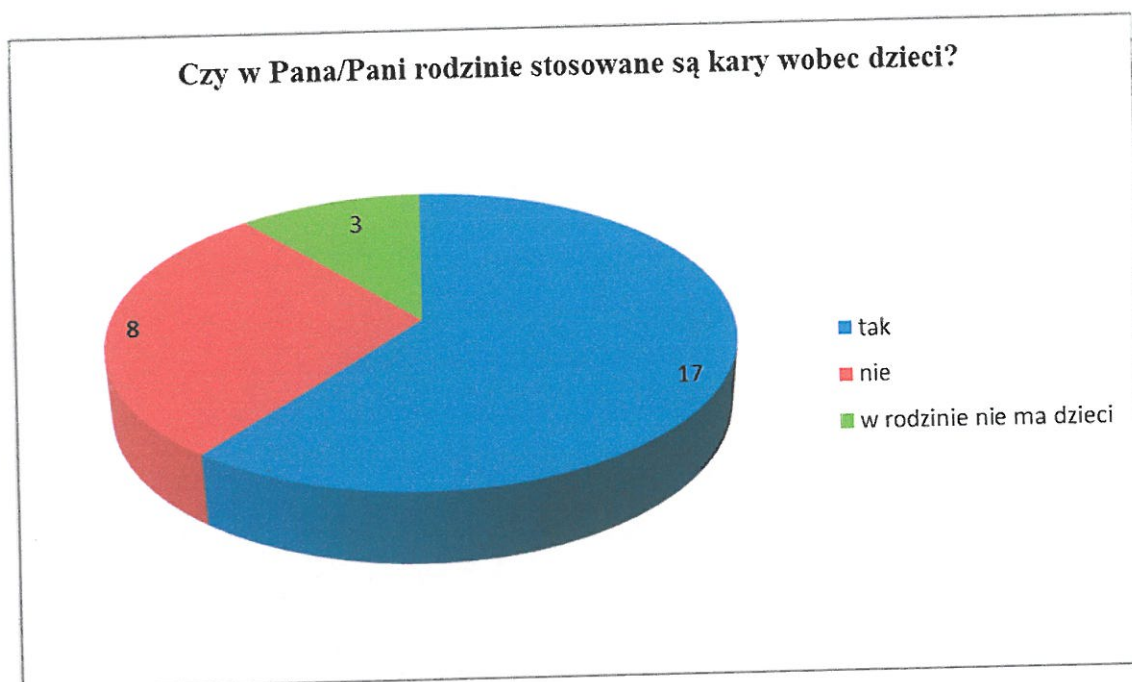
Wykres obrazuje wiarę prawie wszystkich ankietowanych (27 osób) w przekonanie, że sprawca przemocy w rodzinie to człowiek, który poddany odpowiednim zabiegom specjalistycznym może zaprzestać złego zachowania. Nikt nie zaprzeczył, a tylko jedna osoba nie miała na ten temat swojego zdania.

Przemoc w rodzinie dotycząca dzieci.

Źródło: badania własne (2014)

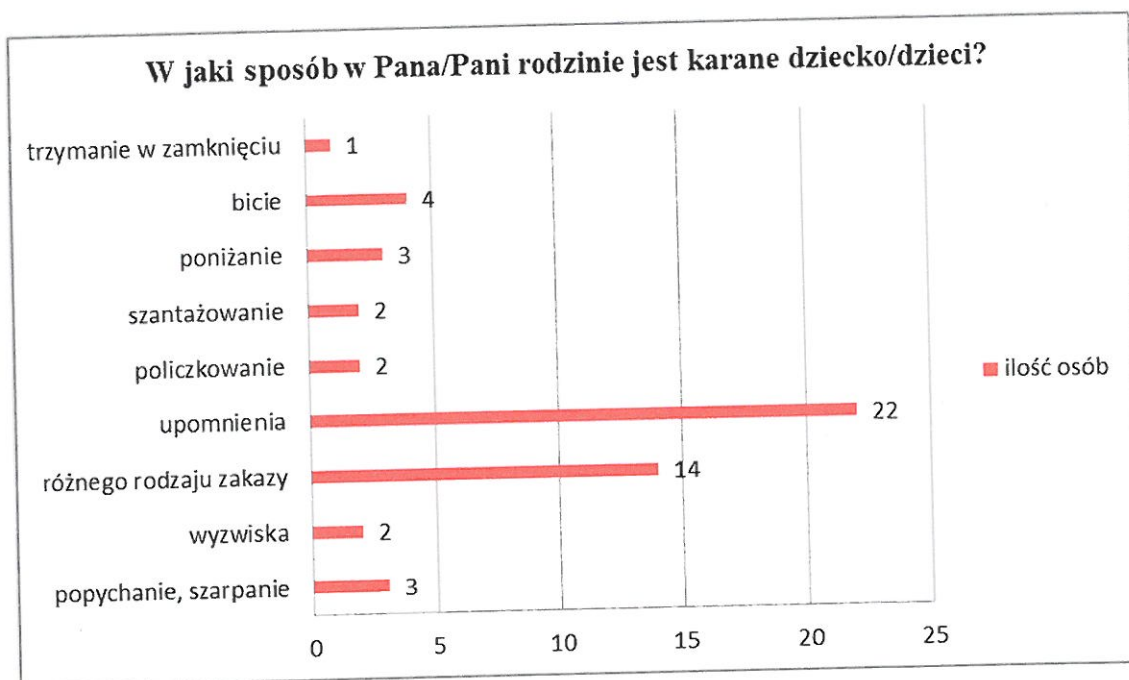
Wyniki badań pokazują, że dwie trzecie ankietowanych (20 osób) uważa, że można wychować dziecko bez bicia. Niestety 5 osób jest przeciwnego zdania. Kolejne 5 osób nie potrafiło wyrazić swojego zdania.

źródło: badania własne (2014)

*wyniki nie sumują się, ponieważ nie wszyscy badani udzielili odpowiedzi.

Przeprowadzając badania interesowało nas również to, czy nasi ankietowani stosują kary wobec własnych dzieci. Ponad połowa badanych (17 osób) przyznaje, że w ich rodzinie stosowane są kary wobec dzieci. 8 badanych deklaruje, że nie stosuje kar wobec dzieci, a 3 ankietowanych nie ma dzieci.

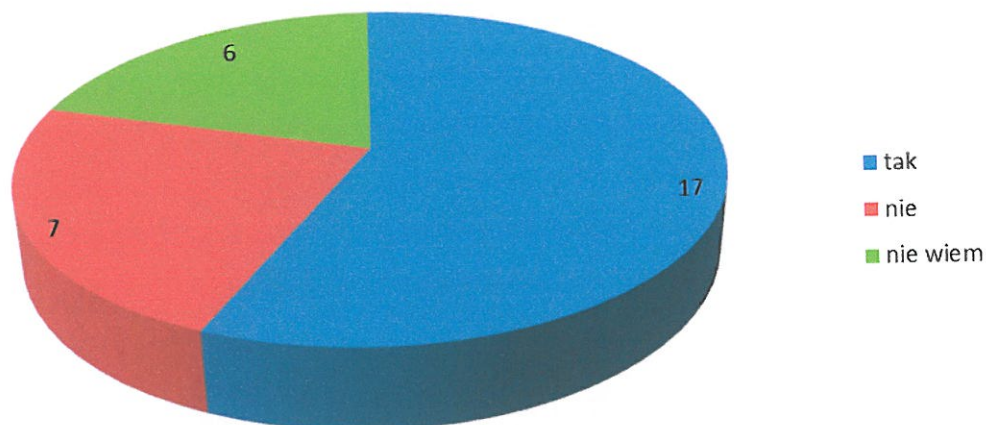

źródło: badania własne (2014)

*wyniki badań nie sumują się, ponieważ badani wybrali więcej niż 1 odpowiedź.

Powyższy wykres pokazuje w jaki sposób w rodzinie karane są dzieci. Wyniki odnoszą się do ankietowanych, którzy posiadają dzieci. Najczęściej stosowanymi karami wśród badanych są: upomnienia (22 osoby) i różnego rodzaju zakazy (14 osób). 4 osoby przyznały się, że stosują kary fizyczne w postaci bicia. Na kolejnym miejscu znalazło się popychanie i szarpanie (3 osoby) oraz poniżanie (3 osoby). Inne kary stosowane wobec dzieci zajęły taką samą liczbę odpowiedzi i są to: szantażowanie (2osoby), policzkowanie (2 osoby) oraz wyzwiska (2 osoby). Wśród ankietowanych znalazła się osoba, która chcąc ukarać dziecko trzyma je w zamknięciu.

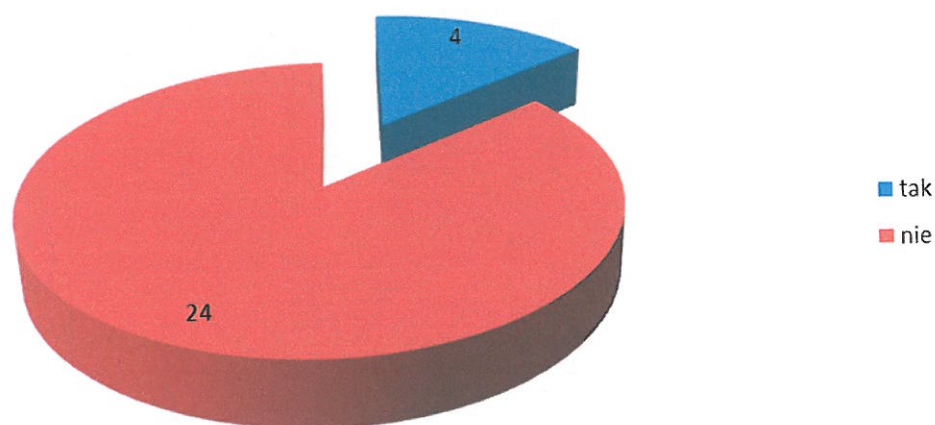
Czy dziecko - ofiara przemocy w rodzinie bywa w szkole częściej agresywne niż inne dzieci?

źródło: badania własne (2014)

Wyniki badań pokazują, że 7 osób badanych nie widzi związku pomiędzy przemocą w domu, a skłonnościami do agresji dzieci w szkole. Jednak ponad połowa ankietowanych tj. 17 osób ten związek dostrzega. 6 osób nie ma na ten temat własnego zdania.

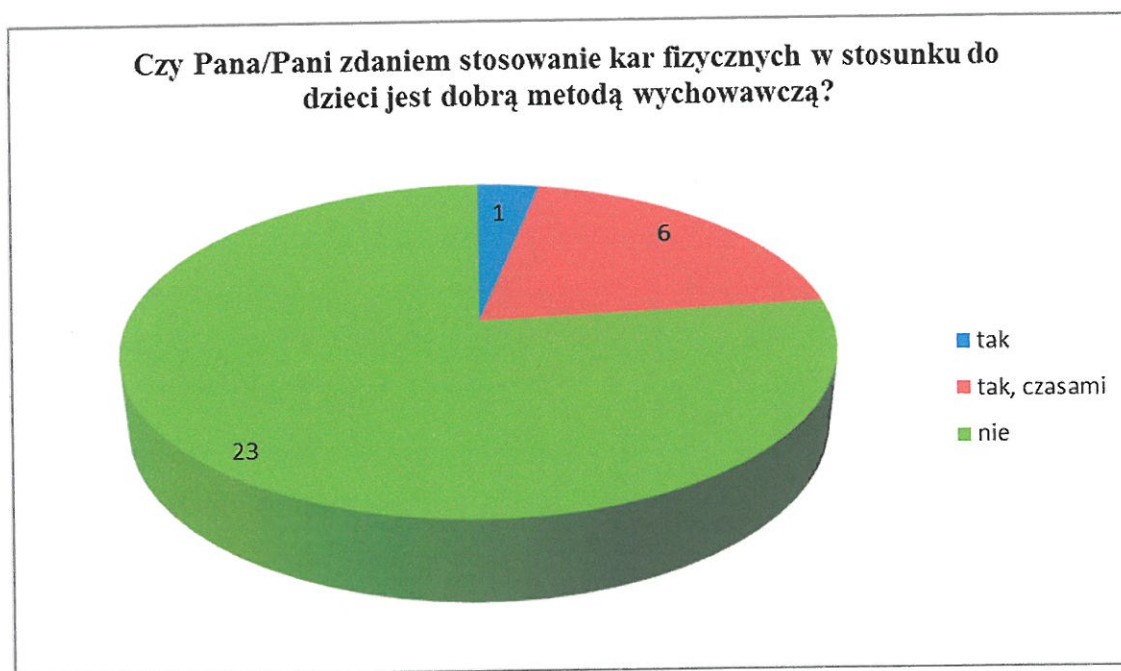
Czy Pana/Pani zdaniem dziecko powinno bać się rodziców, to ułatwia szacunek i posłuszeństwo?

źródło: badania własne (2014)

*wyniki badań nie sumują się, ponieważ nie wszyscy badani udzielili odpowiedzi.

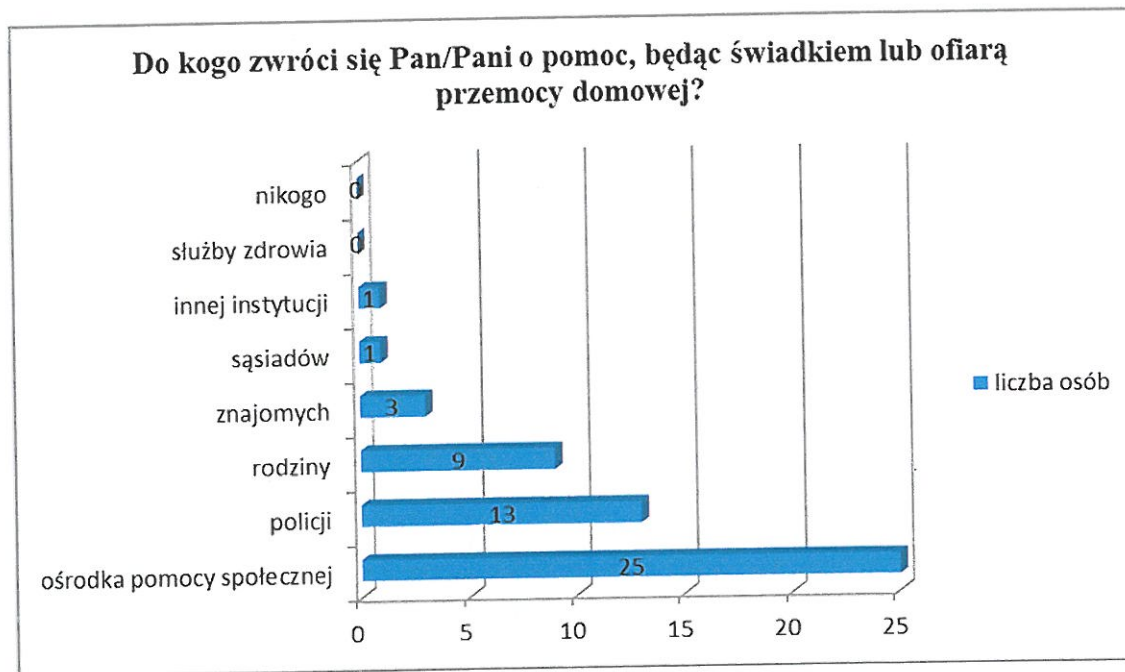
Większość badanych (24 osoby) nie zgadzają się ze stwierdzeniem, że dziecko powinno bać się rodziców. Jest wiele innych sposobów na wzbudzenie szacunku i wymagania posłuszeństwa. Rodzice powinni posiadać autorytet wynikający z wiedzy, postawy, zachowania, a nie z przewagi fizycznej. Wśród badanych są 4 osoby, które zgadzają się z tym stwierdzeniem i uważają, że dziecko powinno bać się rodziców, ponieważ to ułatwia szacunek i posłuszeństwo.

źródło: badania własne (2014)

W tym pytaniu widać, że zdecydowana większość ankietowanych (23 osoby) twierdzą, że stosowanie kar fizycznych w stosunku do dzieci nie jest dobrą metodą wychowawczą. 6 osób badanych przyznaje, że kary fizyczne stanowią czasami dobrą metodę wychowawczą, a 1 osoba zgadza się z opinią, że bywają sytuacje, gdzie dziecku trzeba, na przykład dać klapsa.

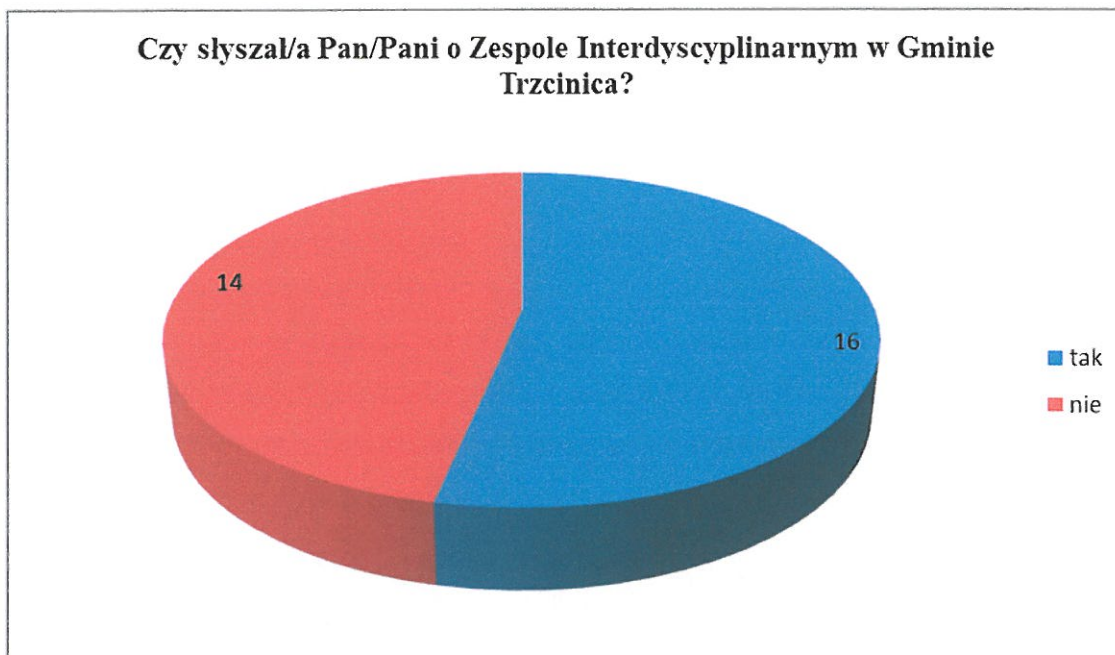
Wiedza na temat możliwości uzyskania pomocy oraz reagowania na przemoc w rodzinie.

źródło: badania własne (2014)

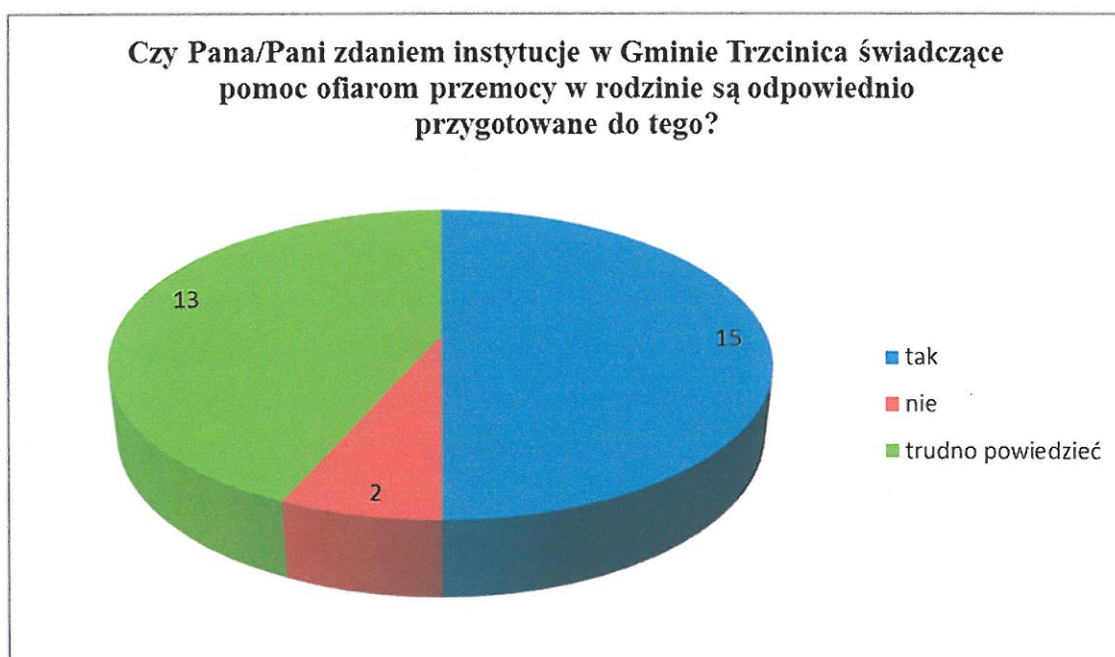
*wyniki nie sumują się, ponieważ badani wybrali więcej niż 1 odpowiedź.

Przeprowadzając badania postanowiliśmy dowiedzieć się, do kogo zwrócili się ankietowani, gdyby byli świadkami lub ofiarami przemocy domowej. Wyniki badań pokazują, że większość badanych osób (25 osób) o pomoc poprosiłaby ośrodek pomocy społecznej. Nieco mniej niż połowa (13 osób) powiadomiłaby policję. 9 osób badanych szukałoby pomocy wśród rodziny, a 3 ankietowanych oczekiwałoby pomocy od znajomych. Respondenci najmniej skłonni są powiadomić sąsiadów (1 osoba) i inne niewymienione instytucje (1 osoba).

źródło: badania własne (2014)

Z powyższego wykresu wynika, że tylko nieco więcej niż połowa ankietowanych (16 osób) wie co to jest Zespół Interdyscyplinarny w Gminie Trzcinica i czym się zajmuje. Niestety aż 14 ankietowanych osób nic nie słyszało o Zespole Interdyscyplinarnym.

źródło: badania własne (2014)

Mieszkańcom Gminy Trzcinica zostały również zadane pytania dotyczące wiedzy o instytucjach świadczących pomoc ofiarom przemocy w gminie. Połowa ankietowanych (15 osób) uważa, że osoby pracujące w instytucjach zobowiązanych do pomagania osobom doświadczającym przemocy w rodzinie są wystarczająco kompetentne. Zaś nieco mniej niż połowa (13 osób) nie posiada wiedzy na ten temat. Według 2 ankietowanych pracownicy wymagają poszerzenia wiedzy w zakresie przeciwdziałania przemocy.

Obraz zjawiska przemocy w Gminie Trzcinica w świetle danych statystycznych.

Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej w Trzcinicy przy współpracy z instytucjami działającymi na terenie Gminy Trzcinica przedstawia poniżej dane statystyczne dotyczące przemocy.

Zespół Interdyscyplinarny ds. przeciwdziałania przemocy w rodzinie w Gminie Trzcinica.

Zespół liczy 11 członków, w skład Zespołu wchodzi przedstawiciele:

- Gminnego Ośrodka Pomocy Społecznej – 3 osoba
- Gminnej Komisji ds. Profilaktyki i Rozwiązywania Problemów Alkoholowych i Narkomanii w Trzcinicy – 1 osoba
- Policji – 1 osoba
- Oświaty – 2 osoby
- Ochrony zdrowia – 1 osoba
- Organizacji pozarządowych – 2 osoby
- Kurator sądowy – 1 osoba

Sprawozdanie Zespołu Interdyscyplinarnego ds. przeciwdziałania przemocy w rodzinie w Gminie Trzcinica za okres od lipca 2011 r. do listopada 2014 rok				
	2012 r.	2013 r.	2014 r.	2015 r.
Liczba Niebieskich Kart wpływających do Zespołu	6	2	9	7
Liczba zawiadomień do prokuratury	-	1	6	4

Liczba zawiadomień do sądu rodzinnego	-	2	1	1
Ilość zamkniętych procedur Niebieskiej Karty	-	2	2	7

Gminna Komisja ds. Profilaktyki i Rozwiązywania Problemów Alkoholowych i Narkomanii w Trzcinicy

Formy pomocy	Liczba osób		
	2013 r.	2014 r.	2015 r.
Liczba zgłoszonych osób uzależnionych od alkoholu	11	12	11
Liczba osób uzależnionych od alkoholu skierowanych na przymusowe leczenie	2	0	0
Ilość osób zgłaszających się do Punktu Konsultacyjnego <i>(nie tylko osoby nadużywające alkoholu, ale również rodziny tych osób szukające pomocy)</i>	32	27	17

Policja

Formy przemocy	2013 r.	2014 r.	2015r.
Liczba interwencji domowych	33	29	34

Zespół Szkół im. Jana Pawła II w Laskach

Formy agresji i przemocy szkolnej	Liczba uczniów		
	2012 r.	2013 r.	2014 r. (do dnia 30.09.2014 r.)
<p>Agresja fizyczna</p> <p>(bicie, kopanie, plucie, wymuszanie pieniędzy, zamykanie w pomieszczeniach, niszczenie mienia itp.)</p>	<p>Zjawisko występuje w SP i Gimnazjum</p>	<p>W SP najczęstszymi formami agresji było obgadywanie (65%), wyzywanie (62%), poniżanie i popychanie (48%), bicie (45%), krytykowanie (37%), kopanie (32%), szarpanie (28%), groźby (25%), wymuszanie pieniędzy (8%).</p>	<p>Agresja fizyczna występuje w szkole, ale w znacznie mniejszym stopniu niż w latach poprzednich. Doświadczenie różnych form agresji jest częstsze w SP, zmniejsza się w Gimnazjum. Zdarza się agresja w formie zaczepiania, przezywania. Nie było wymuszania pieniędzy, które zdarzały się w latach poprzednich. Wystąpiło niszczenie mienia w formie zabrudzenia lub uszkodzenia odzieży.</p> <p>Najczęstszym problemem w szkole jest agresja werbalna z wykorzystaniem nowych technologii komunikacyjnych i niewerbalna.</p>
<p>Agresja słowna i niewerbalna</p> <p>(dokuczanie, przezywanie, wyśmiewanie, wyszydzanie, obrażanie, ośmieszanie, przeszkadzanie, grożenie, pokazywanie nieprzyzwoitych gestów itp.)</p>		<p>32 uczniów uznało, że nikt w stosunku do nich nie zachował się agresywnie, tyle samo uznało, że czasami ktoś był w stosunku do nich agresywny. Większość uczniów nie jest agresywna w stosunku do swoich kolegów.</p> <p>W Gimnazjum najczęstszą formą agresji było wyzywanie (85%), obgadywanie (78%), bicie i popychanie (67%), krytykowanie (61%), kopanie (52%), groźby (49%), szarpanie (45%), wymuszanie pieniędzy (10%).</p> <p>30% uczniów uznało, że nikt w stosunku do nich nie</p>	

		zachowuje się agresywnie. Najczęstszą formą było zaczepianie swoich kolegów.	
Agresja materialna (uszkodzenia i kradzieże przedmiotów należących do ucznia, wymuszenia o charakterze finansowym itp.)	-----	-----	1 (kradzież obuwia sportowego)
Cyberprzemoc (agresywna wymiana zdań w sieci na forum publicznym, rozpowszechnianie plotek i oszczerstw za pomocą internetu itp.)	-----	-----	1 (agresja w sieci poza szkołą – uczeń poinformował o fakcie wychowawcę)
Agresja seksualna (zachowania o charakterze molestowania seksualnego, rozbieranie, obnażanie i dotykanie ucznia przez innych wbrew jego woli itp.)	-----	-----	-----

Zespół Szkół w Trzciniicy

Formy agresji i przemocy szkolnej	Liczba uczniów		
	2012 r.	2013 r.	2014 r. (do dnia 30.09.2014r.)
Agresja fizyczna (bicie, kopanie, plucie, wymuszanie pieniędzy, zamykanie w pomieszczeniach, niszczenie mienia itp.)	zjawisko występuje sporadycznie (brak danych liczbowych)	zjawisko występuje sporadycznie (brak danych liczbowych)	zjawisko występuje sporadycznie (brak danych liczbowych)
Agresja słowna i niewerbalna (dokuczanie, przezywanie, wyśmiewanie, wyszydzanie, obrażanie, ośmieszanie, przeszkadzanie, grożenie, pokazywanie nieprzyzwoitych gestów itp.)	Zjawisko występuje często (brak danych liczbowych) Działania podejmowane przez wychowawców i pedagoga skutkują poprawą zachowania uczniów	Zjawisko występuje często (brak danych liczbowych) Działania podejmowane przez wychowawców i pedagoga skutkują poprawą zachowania uczniów	Zjawisko występuje często (brak danych liczbowych) Działania podejmowane przez wychowawców i pedagoga skutkują poprawą zachowania uczniów
Agresja materialna (uszkodzenia i kradzieże przedmiotów należących do ucznia, wymuszenia o charakterze finansowym itp.)	Zjawisko nie występuje	Zjawisko nie występuje	Zjawisko nie występuje
Cyberprzemoc (agresywna wymiana zdań w sieci na forum publicznym, rozpowszechnianie plotek i oszczerstw za pomocą internetu itp.)	Zjawisko występuje sporadycznie (2,3 uczniów)	Zjawisko występuje sporadycznie (2,3 uczniów)	Zjawisko występuje sporadycznie (2,3 uczniów)
Agresja seksualna (zachowania o charakterze molestowania seksualnego, rozbieranie, obnażanie i dotykanie ucznia przez innych wbrew jego woli itp.)	Zjawisko nie występuje	Zjawisko nie występuje	Zjawisko nie występuje

Podsumowanie i wnioski.

W podsumowaniu badań przeprowadzonych w Gminie Trzcinica można wyróżnić zasadnicze problemy, jakie pojawiły się w wypowiedziach badanych mieszkańców na temat przemocy w rodzinie.

Większość badanych mieszkańców tj. 28 osób uważa, że w Gminie Trzcinica występuje zjawisko przemocy. A nieco więcej niż połowa badanych tj. 16 osób, że przemoc w rodzinie ma miejsce dość często. Według ankietowanych przemoc w rodzinie bardzo często wiąże się z nadużywaniem alkoholu, co warto uwzględnić w programach zwalczania przemocy domowej.

Wyniki badań pokazują, że najczęściej ma miejsce przemoc psychiczna w rodzinie (22 osoby), a ponad połowa badanych (16 osób) wskazuje na przemoc fizyczną. Dlatego też należałoby zwracać większą uwagę na przygotowanie osób do udzielania pomocy ofiarom przemocy psychicznej, a także zwiększać świadomość oraz wiedzę mieszkańców na temat przejawów, szkodliwości oraz reagowania na akty przemocy psychicznej. Bardzo ważne jest stwierdzenie naszych ankietowanych (27 osób), że sprawcom przemocy domowej powinna być udzielana pomoc psychologiczna by nauczyli się żyć bez przemocy. Badania pokazują, że sprawcami przemocy są głównie mężczyźni (29 osób), a ofiarami kobiety (22 osoby) i dzieci (21 osób).

Nieco mniej niż połowa badanych mieszkańców (16 osób) zna osoby z najbliższego otoczenia, które doznają przemocy fizycznej ze strony najbliższych osób. Jednak zdecydowanie mniej badanych mieszkańców deklaruje, że doznało kiedykolwiek przemocy fizycznej w swoich rodzinach. Bardzo ważna jest również postawa badanych względem przemocy. Co najważniejsze dla większości badanych tj. 23 osób nie istnieją okoliczności usprawiedliwiające stosowanie przemocy.

Ujmując całościowo wyniki badań, pozytywny jest fakt pokazujący, że 2/3 badanych mieszkańców twierdzi, że można wychować dzieci bez bicia. Zdaniem 23 osób

ankietowanych stosowanie kar fizycznych wobec dzieci nie jest dobrą metodą wychowawczą. Ponad połowa respondentów stosuje kary wobec swoich dzieci, które głównie polegają na upomnieniach oraz różnego rodzaju zakazach.

Pozytywnym zjawiskiem zaobserwowanym w badaniach jest dość wysoka świadomość mieszkańców związana z istnieniem osób i instytucji, do których należy zgłosić się w przypadkach stosowania przemocy. Większość badanych osób o pomoc poprosiłaby ośrodek pomocy społecznej i policję. Mimo, iż mieszkańcy gminy wiedzą gdzie szukać pomocy, to jednak w przypadku pojawienia się problemów przemocowych mniejsza połowa ankietowanych (14 osób) nic nie słyszała o Zespole Interdyscyplinarnym w Gminie Trzcinica. Może to wynikać z niewiedzy mieszkańców, ale wystarczy, że osoby pokrzywdzone zwrócą się o pomoc do ośrodka pomocy społecznej, w który działa Zespół Interdyscyplinarny.

Reasumując całość badań przeprowadzonych przez ośrodek pomocy społecznej, można stwierdzić, że zjawisko przemocy, które występuje na terenie Gminy Trzcinica wymaga podjęcia odpowiednich działań przez instytucje działające na naszym terenie oraz zwiększenie działań profilaktycznych w zakresie przeciwdziałania przemocy, które zostały zapoczątkowane przez realizację projektu pt.: „W rodzinie moc – NIE PRZEMOC!”.

III. ANALIZA SWOT ZJAWISKA PRZEMOCY W RODZINIE

Opracowana diagnoza problemu przemocy w rodzinie, a także potrzeby i oczekiwania zgłaszane przez osoby działające w obszarze przeciwdziałania przemocy w rodzinie umożliwiły sporządzenie analizy SWOT (ang. Strengths – mocne strony, Weaknesses – słabe strony, Opportunities – szanse, Threats – zagrożenia), która określa mocne i słabe strony, a także szanse i zagrożenia systemu przeciwdziałania przemocy w rodzinie w Gminie Trzcinica.

Mocne strony:

- a) Kampanie społeczne: krajowe, wojewódzkie, powiatowe, gminne,
- b) Zjawisko nagłaśniane przez media,
- c) Funkcjonowanie Zespołu Interdyscyplinarnego,
- d) Znajomość środowiska,

- e) Współpraca służb,

Słabe strony:

- a) Zjawisko silnie zakorzenione w obyczajowości,
- b) Niepełna diagnoza potrzeb w zakresie problemu przemocy domowej,
- c) Brak specjalistów do pracy z rodziną,
- d) Małe zainteresowanie programami korekcyjno- edukacyjnymi dla osób stosujących przemoc w rodzinie,

Szanse:

- a) Zmiany prawne umożliwiające skuteczne formy niesienia pomocy rodzinom zagrożonym przemocą domową,
- b) Stale kształcąca się kadra służb działających na rzecz rodzin,

Zagrożenia :

- a) Bezradność i bierność rodzin w rozwiązywaniu własnych problemów,
- b) Brak gwarancji bezpieczeństwa osób doświadczających przemocy, poczucie bezkarności u osób stosujących przemoc,

IV. CEL GŁÓWNY PROGRAMU

Celem głównym Programu jest powstanie zintegrowanego systemu pomocy rodzinie z problemem przemocy domowej.

V. CELE SZCZEGÓŁOWE PROGRAMU

1. Koordynacja działań lokalnych podmiotów

Działania:

Kontynuacja działalności funkcjonującego na terenie Gminy Trzcinica Zespołu Interdyscyplinarnego, w celu szybkiego i skutecznego podejmowania działań zmierzających do zapewnienia bezpieczeństwa oraz zatrzymania przemocy w rodzinie, a także planowania i realizacji działań pomocowych w oparciu o diagnozę potrzeb, poprzez zadania Zespołu:

- a) Kompleksową pomoc rodzinom dotkniętym zjawiskiem przemocy, przyjmowanie zgłoszeń dotyczących przemocy domowej i uruchamianie procedur mających na celu powstrzymanie przemocy,
- b) Kierowanie ofiar i sprawców do specjalistów zajmujących się sprawami przemocowymi,
- c) Monitorowanie rodzin, w których dochodzi do przemocy, szczególnie uruchamianie współpracy,
- d) Zbieranie materiałów dowodowych zgodnie z procedurą 'Niebieskiej Karty'
- e) Gromadzenie danych na temat instytucji udzielających pomocy,
- f) Analiza wniosków o wszczęcie postępowania w sprawie zastosowania obowiązku poddania się leczeniu odwykowemu, składanych do Gminnej Komisji Profilaktyki i Rozwiązywania Problemów Alkoholowych i Narkomanii pod kątem związku między nadużywaniem alkoholu a stosowaniem przemocy,
- g) Występowanie z zawiadomieniami do prokuratora o podejrzeniu popełnienia czynów określonych w art. 2 pkt 2 ustawy o przeciwdziałaniu przemocy w rodzinie.

Realizatorzy:

Ośrodek Pomocy Społecznej w Trzcinicy wraz z członkami Zespołu Interdyscyplinarnego.

Wskaźniki:

- liczba wszczętych procedur „Niebieskiej Karty”
- liczba zakończonych procedur „Niebieskiej Karty”
- liczba posiedzeń Grup Roboczych.

2. Systematyczna edukacja środowiska lokalnego w celu podniesienia społecznej świadomości i wrażliwości na temat zjawiska przemocy w rodzinie.

Działania:

- a) Przygotowanie i udostępnianie materiałów informacyjnych i edukacyjnych,

- b) Ułatwienie dostępu do podstawowych informacji z zakresu przeciwdziałania przemocy,
- c) Rozpowszechnianie broszur i ulotek dotyczących zjawiska przemocy,
- d) Prowadzenie tablic informacyjnych w Ośrodku Pomocy Społecznej o lokalnym systemie pomocy
- e) Rozpowszechnianie informacji o programach korekcyjno – edukacyjnych,

Realizatorzy:

Ośrodek Pomocy Społecznej w Trzcinicy

Policja

Wskaźniki:

- liczba sprawców objętych programem korekcyjno – edukacyjnym,
- liczba osób kończących programy korekcyjno- edukacyjne,
- liczba rozpowszechnionych ulotek i plakatów.

3. ZAPEWNIENIE POMOCY OSOBOM DOŚWIADCZAJĄCYM PRZEMOCY

Działanie:

- a) wsparcie specjalistów w formie porad
- b) uruchomienie punktu porad psychologa i psychoterapeuty,
- c) wdrażanie procedury „Niebieskiej Karty”
- d) budowanie skutecznych form pomocy dla ofiar przemocy w rodzinie,
- e) zwiększenie skuteczności i dostępności terapii dla osób doznających przemocy w rodzinie,
- f) nawiązywanie i utrwalanie współpracy z przedstawicielami poszczególnych służb i instytucji,

Realizatorzy:

- Zespół Interdyscyplinarny w Trzcinicy,
- Punkt konsultacyjny w Laskach
- Przychodnia Leczenia Uzależnień w Kępnie.

Wskaźniki:

- liczba udzielonych informacji i porad,

Liczba założonych „Niebieskich Kart”

Liczba i rodzaj form pomocy udzielonych ofiarom przemocy w rodzinie.

4. ZAPEWNIENIE POMOCY W SPECJALISTYCZNYCH OŚRODKACH WSPARCIA DLA OFIAR PRZEMOCY

Działania:

- a) prowadzenie pracy socjalnej z indywidualnym przypadkiem,
- b) zapewnienie pomocy asystenta rodziny,
- c) zwiększenie dostępu ofiar przemocy do pomocy prawnej, psychologicznej, socjalnej a także instytucjonalnej.

Realizatorzy:

- Ośrodek Pomocy Społecznej w Trzcinicy ,
- placówki powołane do zapewnienia pomocy.

Wskaźniki:

- liczba osób, którym udzielono porad,
- liczba osób, którym udzielono wsparcia instytucjonalnego.

VI. ADRESACI PROGRAMU

Program przeznaczony jest dla mieszkańców Gminy Trzcinica a w szczególności:

- rodzin i osób dotkniętych problemem przemocy,
- rodzin i osób zagrożonych zjawiskiem przemocy,

- świadków przemocy,
- ofiar przemocy,
- sprawców przemocy,
- realizatorów Programu.

VII. REALIZACJA PROGRAMU

Gminny Program Przeciwdziałania Przemocy w Rodzinie oraz Ochrony Ofiar Przemocy w Rodzinie zakłada sprawne funkcjonowanie gminnego systemu przeciwdziałania oraz ochrony ofiar przemocy w rodzinie, zakłada koordynację i spójność działań, w tym dobry przepływ informacji między partnerami – jednostką pomocy społecznej, ochrony zdrowia, wymiaru sprawiedliwości, policją, instytucjami oświaty, kultury, sportu, organizacjami pozarządowymi i innymi zajmującymi się przemocą w rodzinie.

Pełna realizacja wyznaczonych celów jest uzależniona od stopnia zaangażowania tych podmiotów w stworzeniu systemu umożliwiającego rodzinie uzyskania specjalistycznego wsparcia i niezbędnej pomocy, by sama stawała się niezależna, wydolna i zaradna.

VIII. PODMIOTY FUNKCJONUJĄCE NA TERENIE GMINY TRZCINICA ŚWIADCZĄCE POMOC W PRZECIWDZIAŁANIU PRZEMOCY W RODZINIE.

1. Punkt konsultacyjny w Laskach.
2. Gminna Komisja Profilaktyki i Rozwiązywania Problemów Alkoholowych,
3. Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej w Trzcinicy,
4. Placówki Oświatowe,
5. Posterunek Policji w Laskach
6. Kościoły
7. Świetlice środowiskowe,
8. Psycholog

Współpraca:

1. Sąd Rejonowy w Kępnie
2. Komenda Powiatowa Policji w Kępnie
3. Powiatowe Centrum Pomocy Rodzinie w Kępnie

IX. PROGNOZOWANE EFEKTY

Zakładamy, że realizacja Programu w latach 2017-2021 przyczyni się do:

- pogłębienia wiedzy społeczności lokalnej na temat zjawiska przemocy domowej,
- zmiany postaw społecznych wobec zjawiska przemocy domowej,
- udzielenia profesjonalnej pomocy ofiarom przemocy w rodzinie,
- ochrony ofiar przemocy poprzez wsparcie prawne i psychologiczne,
- usprawnienia systemu pomocy rodzinom dotkniętym przemocą, systematycznej edukacji środowiska lokalnego na temat przemocy w rodzinie,
- zwiększenia zaangażowania społeczności w sprawy przeciwdziałania przemocy,
- spadku liczby przypadków przemocy w rodzinie.

X. TERMIN REALIZACJI

Program realizowany będzie w okresie od 1 stycznia 2017r. do 31 grudnia 2021r.

XI. ŹRÓDŁO FINANSOWANIA

Źródłem finansowania zadań zawartych w Gminnym Programie Przeciwdziałania Przemocy w Rodzinie oraz Ochrony Ofiar Przemocy na lata 2017- 2021 są środki własne Gminy.

XII. MONITORING I EWALUACJA

Gminny Program Przeciwdziałania Przemocy i Ochrony Ofiar Przemocy w Rodzinie będzie zarządzany przez Kierownika Gminnego Ośrodka Pomocy społecznej w Trzcince i Zespół Interdyscyplinarny.

Monitorowanie realizacji Programu odbywać się będzie poprzez sprawozdawczość, która dotyczyć będzie danych uzyskanych na koniec każdego roku realizacji Programu, tj:

- instytucji pomagających ofiarom przemocy,
- form udzielanej pomocy ofiarom przemocy w rodzinie,
- form działań kierowanych do sprawców przemocy w rodzinie

Wskaźnikami ewaluacji będą:

- dostosowanie form wsparcia do potrzeb i problemów istniejących w Gminie Trzcinica
- zwiększenie dostępności działań z zakresu przeciwdziałania przemocy w rodzinie

Ewaluację Programu prowadzić będzie Ośrodek pomocy Społecznej w Trzciniczy i Zespół Interdyscyplinarny we współpracy z wszystkimi instytucjami realizującymi Program.

XIII. ZAKOŃCZENIE

Trudno jest jednoznacznie sprawdzić, jak często i kto jest ofiarą przemocy. Ofiary nie chcą rozmawiać na ten temat. Często problem zostaje w czterech ścianach w „zaczynku ogniska domowego”, które staje się piekłem. Ofiary z obawy o swój los wycofują oskarżenia i dalej pozostają pod jednym dachem ze swoim oprawcą.

Przemoc w rodzinie to zjawisko, które nigdy nie powinno mieć miejsca, Nikt nie ma prawa naruszać praw i dóbr osobistych człowieka, powodować cierpienia. Przemoc w rodzinach istnieje od dawna i nigdy całkowicie nie zniknie. Nie oznacza to jednak, że nie należy podejmować działań mających na celu zmniejszenie skali tego zjawiska, pomagać i udzielać wsparcia. Nie stać obojętnie wobec niepokojących sygnałów, anonimowych zgłoszeń o ofiarach przemocy.

Opracowany Gminny Program Przeciwdziałania Przemocy w Rodzinie oraz Ochrony Ofiar Przemocy w Rodzinie na terenie Gminy Trzcinica pozwoli na dążenie do osiągnięcia wytyczonych celów. Jego celem jest pobudzenie do aktywności instytucji i organizacji działających w obszarze pomocy społecznej oraz rozwoju społecznego Gminy Trzcinica.

Osiągnięcie zawartych w Programie celów umożliwi dobra współpraca jednostek i podmiotów działających na rzecz osób i rodzin.

PRZEWODNICZĄCY
RADY GMINY

mgr Zdzisław Winkolajczyk